

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Bårdskär

De nya 3:12-reglerna –
förändringar och dess
konsekvenser för ägare av
fåmansföretag

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Christina Moëll

Skatterätt

HT 2006

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRKORTNINGAR	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	4
1.3 Metod och avgränsningar	4
1.4 Disposition	4
2 HISTORIK	6
3 BEGREPPSDEFINITIONER	9
3.1 Fåmansföretag	9
3.2 Fåmanshandelsbolag	10
3.3 Delägare och företagsledare	11
3.4 Närstående	11
3.5 Kvalificerade andelar	12
3.5.1 Utomståenderegeln	12
3.5.1.1 Rå 2005 ref. 3	13
4 3:12-REGLERNA	15
4.1 Behovet av förändringar	16
4.2 Förändringar som berör ägare av kvalificerade andelar	16
4.2.1 Skattefri utdelning	17
4.2.2 Sänkt skatt på kvalificerade andelar	17
4.2.3 Gränsbelopp	18
4.2.3.1 Gränsbeloppet enligt schablonregeln	18
4.2.3.2 Räntebaserad utdelning	19
4.2.3.3 Lönebaserad utdelning	20
4.2.3.4 Avdrag med 10 inkomstbasbelopp	21
4.2.3.5 Överutdelning	21
4.2.3.6 Sparat utdelningsutrymme	22
4.2.4 Klyvningsränta	22
4.2.5 50/50-delning av kapitalvinster	22
4.3 Förändringar som berör ägare av icke kvalificerade andelar	23

5	KONSEKVENSER AV DE NYA REGLERNA	24
5.1	Vinnare respektive förlorare på de nya reglerna	24
5.1.1	Vinnare	25
5.1.1.1	Löneintensiva företag	25
5.1.1.2	Små fåmansföretag med små löneuttag	26
5.1.1.3	Ägare till fåmansföretag där verksamheten upphört	26
5.1.1.4	Ägare till icke kvalificerade andelar	27
5.1.2	Förlorare	27
5.1.2.1	Nystartade företag och företag med låga lönekostnader	27
5.1.2.2	Olönsamma företag	28
5.1.2.3	Företag med många delägare som inte är närstående med varandra	28
6	HUR MYCKET BEHÖVER/BÖR EN FÅMANSFÖRETAGARE TA UT I LÖN?	30
6.1	Sociala förmåner	30
6.2	Utdelning	31
7	SLUTSATER OCH REFLEKTIONER	33
7.1	Har de olika syftena med reformeringen uppnåtts?	33
7.1.1	Rishtagandet i näringslivet	33
7.1.2	Reglernas preventiva funktion	34
7.1.3	Reglernas neutralitet	35
7.1.4	Förenklingar	35
7.2	3:12-reglernas framtid?	36
	BILAGA A	39
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	55
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	57

Sammanfattning

Den 1 januari 2006 infördes nya 3:12-regler. Dessa regler avgör hur mycket en delägare i ett fåmansföretag kan ta ut som kapitalbeskattad utdelning och hur stor tjänstebeskattad lön han är tvungen att ta ut. Eftersom skatten är lägre på kapitalbeskattad inkomst än på tjänstebeskattad lön behövs regler som förhindrar fåmansföretagsägare att ta ut all sin inkomst som kapitalbeskattad utdelning. Risken är annars stor att en fåmansföretagare som både arbetar i och äger sitt företag omvandlar inkomster som egentligen härrör från hans arbete och därmed skall tjänstebeskattas till kapitalbeskattad utdelning.

För att ett företag skall omfattas av 3:12-reglerna krävs det att det faller in under definitionen i 56 kap. 2 § IL. Enligt denna paragraf är ett företag ett fåmansföretag om det ägs av fyra eller färre delägare som tillsammans äger minst 50 procent av rösterna. Delägarnas andelar i företaget måste vara kvalificerade för att de skall omfattas av reglerna. 3:12-reglerna återfinns i 57 kap. IL

Reformeringen av 3:12-reglerna innebär i korthet att ett schablonbelopp införts vilket gör det möjligt att ta ut kapitalbeskattade utdelningar som motsvarar två inkomstbasbelopp utan att det ställs några krav på löneuttag. Utdelning kan inte längre tas ut skattefritt. Skatten på den del av utdelning som undergår gränobeloppet sänks från 30 till 20 procent. Vid beräkning av hur stor kapitalbeskattad utdelning som kan tas ut (om man inte schablonregeln används) har löneunderlaget fått ökad betydelse. Regeln om 50/50-delning av kapitalvinster har slopats vilket innebär att den del av kapitalvinsten som överstiger det sparade utdelningsutrymmet och skillnadsbeloppet skall beskattas som inkomst av tjänst. För den som äger andelar som inte är kvalificerade och därmed inte omfattas av 3:12-reglerna har skatten på kapitalinkomster sänkts från 30 till 25 procent.

Det finns både de som vinner och de som förlorar på de nya reglerna. De som vinner är bland andra de som är delägare i fåmansföretag som är löneintensiva eller i små fåmansföretag med små löneuttag. Bland förlorarna märks delägare i nystartade fåmansföretag och i företag där löneuttagen är små.

Ända sedan 3:12-reglerna infördes för första gången genom skattereformen 1990 har de stött på hård kritik. Kritiken har inte upphört efter införandet av de senaste ändringarna även om de flesta är överens om att reglerna blivit bättre.

Förkortningar

IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
Not	Notismål
Prop	Proposition
Ref	Referatmål
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFS	Svensk Författningssamling
SOU	Statens Offentliga Utredningar
SIL	Lag (1947:576) om statlig inkomstskatt

1 Inledning

1.1 Bakgrund

1990 års skattereform innebar att den så kallade duala inkomstskattemodellen introducerades. Den duala inkomstskattemodellen innebär att det finns en progressiv skatteskala för inkomst av tjänst med en högsta skatt om 57 procent vid en kommunalskatt om 32 procent och en proportionell skatteskala om 30 procent för inkomst av kapital. Ägare av fåmansföretag skulle kunna kringgå progressiv inkomstbeskattning genom att enbart ta ut inkomster som beskattades i inkomstslaget kapital om det inte fanns regler som motverkade detta. Dessa regler är de så kallade 3:12-reglerna i 57 kap. IL.

I ett fåmansföretag råder i princip alltid ett formellt men inte ett reellt tvåpartsförhållande, det vill säga att den som är delägare i företaget i regel även arbetar där. Enligt 3:12-reglerna kan en fåmansföretagsägare ta ut en del av sin lön som utdelning som beskattas som inkomst av kapital. Hur stor summa detta rör sig om avgörs av ett gränsbelopp vilket räknas fram schablonmässigt och kan skilja sig åt från företag till företag. Inkomst som överstiger gränsbeloppet skall enligt 57 kap. 21 § IL beskattas som inkomst av tjänst, vilket innebär att fåmansföretagsägaren inte tjänar något på att ta sina inkomster som kapitalinkomster istället för att ta ut dem som tjänstebeskattad lön. Syftet med reglerna är alltså att de skall vara preventiva och förhindra skattemässiga inkomstförvandlingar.

År 2006 har efter långa diskussioner ett flertal förändringar införts i dessa regler. Sveriges nya borgerliga regering har i sin budgetproposition deklarerat att reformeringsarbetet med 3:12-reglerna skall fortsätta och har infört ett par ändringar som gäller från och med den 1 januari 2007.¹

3:12-reglerna har fått sitt namn eftersom de i och med 1990 års skattereform placerades i 3 § 12 momentet lagen (1947:546) om statlig inkomstskatt). 3:12-reglerna hittas numer i 57 kapitlet inkomstskattelagen (1999:1229) men har fått behålla sitt namn.

¹ Prop. 2006/07:1 s. 152-154.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och reda ut vad de senast genomförda förändringarna av 3:12-reglerna inneburit och vilka konsekvenser de har medfört för delägare i fåmansföretag. I uppsatsen redogörs för förändringar och konsekvenser både för ägare av kvalificerade andelar som ägare av icke kvalificerade andelar i fåmansföretag.

1.3 Metod och avgränsningar

Metoden jag har använt mig av för att skriva denna uppsats är sedvanlig juridisk metod där jag har använt mig av lagtext, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Jag har även funnit en del av informationen genom att söka på Internet.

Jag har använt mig av pronomenet han/honom när jag syftar på personer. Jag skulle kunna ha skrivit ”han eller hon” men anser att det skulle uppfattas som tjatigt i texten.

Då 3:12-reglerna i 57 kap. IL endast behandlar aktiebolag som är fåmansföretag görs ingen genomgång av reglerna som behandlar fåmanshandelsbolag i denna uppsats annat än att det redogörs för själva begreppet i kapitel 3.2.

1.4 Disposition

Kapitel 2 inleds med en historisk tillbakablick som sträcker sig från den första lagstiftningen som riktades mot fåmansföretag fram till införandet av de regler som gäller idag. Syftet med denna tillbakablick är att ge läsaren större insikt om och förståelse för bakgrunden till dagens lagstiftning.

I kapitel 3 går de centrala begreppsdefinitionerna för fåmansföretagsreglerna igenom såsom fåmansföretag, fåmanshandelsbolag, delägare, företagsledare, närstående, kvalificerade andelar och utomståenderegeln. Kapitlet avslutas med en genomgång av rättsfallet RÅ 2005 ref. 3.

Kapitel 4 behandlar 3:12-reglerna som de ser ut idag med en genomgång av vilka förändringar som genomförts samt vad de innebär för ägare av kvalificerade andelar respektive ägare av icke kvalificerade andelar.

I kapitel 5 redogörs för vilka konsekvenser de nya 3:12-reglerna får och vem som vinner respektive vem som förlorar på dem.

Kapitel 6 behandlar hur mycket en fåmansföretagare behöver ta ut i lön för att kunna åtnjuta vissa sociala förmåner och för att kunna maximera sin kapitalbeskattade utdelning.

I kapitel 7 finns de avslutande synpunkterna. Ett resonemang förs kring huruvida syftena i propositionen blev uppfyllda i lagtexten för att följas av ett avsnitt om frågeställningen om 3:12-reglernas framtid.

Slutligen i bilaga 1 har jag skrivit in aktuell lagtext för att eventuellt underlätta för den läsare som vill ha den tillgänglig.

2 Historik

1933 kom förordningen om ersättningsskatt (SFS 1933:395) vilket var den första lagstiftning som var riktad mot fåmansföretag. Innan denna lag infördes var utdelningar skattefria för förvaltningsföretag, det vill säga företag som förvaltar värdepapper eller dylikt. Detta medförde att utdelningar till sådana företag aldrig vidarebetalades till sina ägare. Ägarna lånade istället pengarna från sina företag och kunde därmed undvika beskattning. I förordningen om ersättningsskatt infördes den så kallade ersättningsskatten vilken hade till syfte att motverka denna typ av kringgåenden. Om ett förvaltningsbolag, utan att det var företagsekonomiskt motiverat, hade samlat upp vinstmedel och syftet med det kunde misstänkas vara att ge ägarna en skatteförmån skulle en ersättningsskatt utgå på 25 % av det belopp som skäligen kunnat utdelas. Denna lagstiftning följdes 1951 av en ny lagstiftning vars syfte också var att förhindra att den skattefrihet som vid den tiden gällde för utdelning utnyttjades på ett otillbörligt sätt av fåmansföretagsägare.²

På 1970-talet genomfördes den första stora utredningen om fåmansföretag vilken resulterade i betänkandet Fåmansbolag SOU 1975:54. I betänkandet konstateras att flertalet av de mindre och medelstora företagen lojalt följde de beskattningsregler som gällde vid den tiden men att det fanns ett utbrett missbruk av reglerna bland fåmansföretagen.³ 1976 infördes den så kallade fåmansföretagsbeskattningen vilken skulle komma till rätta med problemen med beskattning av fåmansföretag.⁴ Genom dessa bestämmelser infördes inte bara regler om inkomstuppläggning mellan närstående i fåmansföretag utan även regler vars syfte var att förhindra att otillbörliga skatteförmåner uppkom genom värdeöverföring från företaget till ägarna.⁵

De nya reglerna innebar att fåmansföretagsreglerna kritiserades hårt för att de ansågs oklara och onödigt hårda i vissa fall, vilket ledde till att 1980 års företagsskattekommitté fick i uppdrag att se över reglerna. Kommittén presenterade betänkandet SOU 1989:2, Beskattning av fåmansföretag, vars förslag integrerades i 1990 års skattereform.

1990 års skattereform innebar att det infördes en helt ny typ av regler för behandling av utdelning och kapitalvinster på aktier i fåmansföretag. Före skattereformen samlades en fysisk persons inkomster ihop oavsett inkomstslag och beskattades gemensamt efter en progressiv skatteskala, vilket innebar att beskattningen var densamma för både kapitalinkomster och arbetsinkomster. Före skattereformen beskattades ägarkapitalet hos bolaget genom bolagsskatten med 52 % samtidigt som beskattningen på arbetskraften i form av arbetsgivaravgifter var betydligt lägre. Detta innebar

² SOU 2002:52 s. 107-108.

³ SOU 1975:54 s. 9.

⁴ SFS 1976:86.

⁵ SOU 2002:52 s. 108.

att delägare i fåmansföretag tog ut sin kapitalavkastning som lön och därmed undvek en kombination av bolagsskatt och utdelningsskatt.⁶ Genom skattereformen infördes det duala skattesystemet som behandlar förvärvsinkomster och kapitalinkomster separat. Bolagsskatten sänktes först till 30 % och sedan till 28%. Inkomstslaget kapital fick genom reformen en generell skattesats på 30 % samtidigt som inkomstslaget tjänst behöll sin progressiva skatteskala. Detta innebar att skatten på inkomst av kapital blev betydligt lägre än skatten på inkomst av tjänst, åtminstone om det rörde sig om en högre inkomst. En delägare i ett fåmansföretag hade således mycket att tjäna på att ta ut sina inkomster som inkomst av kapital i stället för som inkomst av tjänst. För att förhindra delägare i fåmansföretag att ta ut all sin lön i inkomstslaget kapital och därmed undvika progressiv skatt infördes speciella regler. Reglerna har kommit att kallas 3:12-reglerna eftersom de fram till tillkomsten av inkomstskattelagen (1999:1229) återfanns i 3 § 12 mom. SIL. När så den nya inkomstskattelagen kom år 2001 så samlades fåmansföretagsreglerna i det 56:e och 57:e kapitlet.

Eftersom 3:12-reglerna inledningsvis var relativt lätta att kringgå har det genomförts många ändringar av dem. Avsikten med ändringarna har varit att skapa ett så heltäckande system som möjligt. Flera av ändringarna har tillkommit efter önskemål från företagare om en mer rättvis beskattning.⁷

Regeringen tillsatte den 9 september 1999 en utredning som skulle se över reglerna som gäller för fåmansföretagare vad avser beskattning av utdelning från aktier och kapitalvinstbeskattning vid avyttring av aktier. Utredningen som antog namnet 3:12-utredningen överlämnade i juni 2002 ett betänkande, beskattning av småföretagare (SOU 2002:52). Betänkandet består av 2 delar varav del 1 behandlar 3:12-reglerna och del 2 behandlar generationsskiftesreglerna.

I juni 2004 förordnade dåvarande finansminister Bosse Ringholm en expertgrupp som hade till uppgift att genomföra en fördjupad prövning av 3:12-reglerna. Expertgruppen presenterade i januari 2005 ett huvudförslag och ett alternativförslag i sin promemoria ”Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet”. Huvudförslaget innefattade inte enbart förslag till nya 3:12-regler utan även ett avskaffande av förmögenhetsskatten samt sänkning av sociala avgifter. Eftersom ett avskaffande av förmögenhetsskatten vid dåvarande tidpunkt inte var aktuellt var det bara alternativförslaget som remissbehandlades.⁸ Detta förslag låg till grund för propositionen 2005/06:40 som lämnades av regeringen i oktober 2005. Skatteutskottet behandlade förslaget och lämnade det till riksdagen som fattade beslut enligt skatteutskottets förslag och de nya 3:12-reglerna trädde i kraft den 1 januari 2006.

⁶ SOU 2002:52 s. 109.

⁷ Mats Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag, 2006, s. 19.

⁸ Regeringen kom i april 2007 med beskedet att förmögenhetsskatten slopas från och med inkomståret 2007.

I budgetpropositionen 2006/07:1 föreslogs ytterliggare ett par förändringar av 3:12-reglerna. Dessa förändringar trädde i kraft den 1 januari 2007.

3 Begreppsdefinitioner

3.1 Fåmansföretag

För att 3:12-reglerna skall vara tillämplbara på ett företag krävs det att företaget är ett fåmansföretag. Definitionen av vad som är ett fåmansföretag återfinns i 56 kap. 2 § IL och omfattar både svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar samt deras utländska motsvarigheter. Det finns tre olika definitioner som bestämmer om ett företag är ett fåmansföretag, huvuddefinitionen, den subsidiära definitionen och den utvidgade definitionen.

Enligt huvuddefinitionen⁹ är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening ett fåmansföretag om fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget. Ett företag kan ha i princip hur många delägare som helst och ändå falla in under begreppet fåmansföretag. Avsikten med huvuddefinitionen är att företag där ett fåtal ägare har det väsentliga inflytandet över företaget skall träffas av fåmansföretagsreglerna.¹⁰

Enligt den subsidiära definitionen¹¹ är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening ett fåmansföretag om näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat. Syftet med den subsidiära definitionen är att ett företag skall klassas som fåmansföretag även om det har så många delägare att huvuddefinitionen inte blir tillämplig men verksamheten är uppdelad på ett sådant sätt att de olika verksamhetsgrenarna i praktiken fungerar som självständiga fåmansföretag.¹²

Den utvidgade definitionen finns i 57 kap. 3 § 2 st IL och lyder som följer: om flera delägare själva eller genom någon närstående är eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag skall de anses som en enda ägare. Den utvidgade definitionen omfattar företag som drivs gemensamt av flera personer. Det kan t.ex. handla om företag som bedriver konsultverksamhet. I ett sådant företag är det inte ovanligt att flera oberoende konsulter har slagit sig samman och att ägandet därmed är för spritt för att företaget enligt de vanliga definitionerna skall vara ett fåmansföretag. I RÅ 1993 ref. 99 fastslogs att fåmansföretagsreglerna var

⁹ 56 kap. 2 § 1p IL.

¹⁰ Rydin, Beskattning av ägare till fåmansföretag, s. 64.

¹¹ 56 kap. 2 § 2p IL.

¹² Rydin, Beskattning av ägare till fåmansföretag, s. 67.

tillämpliga på ett tjänsteproducerande aktiebolag som ägdes till lika delar av 150 yrkeskvalificerade konsulter. Varje delägare ansågs vara verksam i så betydande omfattning i företaget att det trots det stora antalet delägare skulle anses vara ett fåmansföretag. Om reglerna om fåmansföretag inte vore tillämpliga på ett sådant företag innebär det att de särskilda klyvningsreglerna¹³ inte heller skulle kunna tillämpas trots att de samlade vinstmedlen i sådana företag oftast utgörs av sparade arbetsinkomster. Detta är anledningen till varför den utvidgade definitionen har funnits med i 3:12-reglerna ända från början. Syftet är att fånga in de företag man ansett bör omfattas av begreppet fåmansföretag även om de varken enligt huvuddefinitionen eller enligt den subsidiära definitionen egentligen är fåmansföretag.¹⁴

Enligt 56 kap. 3 § IL är ett företag ej ett fåmansföretag om dess aktier är noterade vid en svensk eller utländsk börs. De krav som vid introduktion på börsen ställs på företag samt den omfattande tillsynen av värdepappersmarknaden har ansetts fungera som en tillräcklig garanti för att det inte skall kunna skapas obehöriga skatteförmåner i börsnoterade företag.¹⁵ Fåmansföretagsdefinitionen omfattar inte heller så kallade privatbostadsföretag.

3.2 Fåmanshandelsbolag

Ursprungligen omfattade definitionen av fåmansföretag även fåmanshandelsbolag, vilket kritiserades eftersom syftet med fåmansföretagsreglerna främst var att upprätthålla dubbelbeskattningen av aktiebolag. Ett handelsbolags inkomster är inte föremål för dubbelbeskattning eftersom dess inkomster deklarerar direkt av delägarna. Eftersom reglerna ofta slog omotiverat hårt mot handelsbolag, skall definitionen på fåmansföretag inte längre gälla för handelsbolag. Det finns dock tillfällen då bestämmelserna ändå skall tillämpas på handelsbolag. Vid sådana tillfällen anges det uttryckligen i lagtexten.¹⁶

En särskild definition av fåmanshandelsbolag har därför införts i anslutning till definitionen av fåmansföretag. Med fåmanshandelsbolag avses enligt 56 kap. 4 § IL handelsbolag där

1. fyra eller färre delägare genom innehav av andelar eller på liknande sätt har ett bestämmande inflytande, eller
2. näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet.

¹³ Mer om klyvningsreglerna återfinns i kap 4.2.4.

¹⁴ Rydin, Beskattning av ägare till fåmansföretag, s. 68.

¹⁵ Prop. 1989/90:110 s. 602. Se även Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag, s. 29.

¹⁶ Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag s. 35.

3:12 reglerna är enligt 57 kap. 1 § IL endast tillämpliga på fåmansföretag vilket innebär att fåmanshandelsbolag inte omfattas av dem. Fåmanshandelsbolag kommer därför inte behandlas vidare i denna uppsats.

3.3 Delägare och företagsledare

Själva definitionen av delägare finns i 56 kap 6 § IL vari det stadgas att en fysisk person är delägare om han, direkt eller indirekt, äger andelar i ett fåmansföretag. Enligt 57 kap 3 § 2 st IL har indirekt ägande, d.v.s. andelar som ägs via en juridisk person, betydelse vid en prövning av huruvida ett företag är ett fåmansföretag eller inte. En delägare i ett fåmansföretag måste inte vara bosatt i Sverige.¹⁷

I 56 kap. 6 § 2 st. IL definieras begreppet företagsledare. Med företagsledare i ett fåmansföretag avses den eller de personer som genom eget eller någon närstående persons andelsinnehav i företaget och sin ställning i företaget har ett väsentligt inflytande i företaget. En person som är anställd som arbetsledare eller chef och inte äger några andelar eller har närstående som gör det är alltså inte företagsledare enligt denna definition, eftersom båda kriterierna måste vara uppfyllda. Flera personer kan enligt lagtexten vara företagsledare. Om samtliga delägare i företaget är passiva kan det bli så att ingen räknas som företagsledare.

3.4 Närstående

För att förhindra ett kringgående av fåmansföretagsreglerna skall enligt 56 kap 5§ IL, en person och dennes närstående ses som en delägare när bedömningen görs om ett företag är ett fåmansföretag.

Det generella skatterättsliga närståendebegreppet definieras i 2 kap. 22 § IL. Som närstående anges make, förälder, mor- och farförälder, avkomling och avkomlings make (som avkomling räknas enligt 2 st styvbarn och fosterbarn), syskon, syskons make och avkomling samt dödsbo som den skattskyldige eller någon av de tidigare nämnda personerna är delägare i. Som makar räknas enligt 2 kap. 20 § IL personer som bor tillsammans och har eller har haft gemensamma barn eller tidigare varit gifta. Två människor som lever tillsammans men inte har eller har haft gemensamma barn skall således inte räknas som närstående. Eftersom detta kan leda till kringgående av reglerna övervägdes i prop. 1999/2000:15 att sambor skulle likställas med makar. Det blev dock ingen ändring då man ansåg att saken skulle bli svår att kontrollera, samt att människors personliga integritet skulle kunna komma att kränkas.¹⁸

¹⁷ RÅ 1979 Aa 240.

¹⁸ Prop. 1999/2000:15 s. 48 f. Se även Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag, s. 33-34.

3.5 Kvalificerade andelar

Utöver kravet att företaget är ett fåmansföretag krävs det att andelarna är kvalificerade för att 3:12-reglerna skall bli tillämpliga. Andelar i ett fåmansföretag är enligt 57 kap. 4 § IL kvalificerade under förutsättning att

- andelsägaren eller någon honom närstående har varit verksam i betydande omfattning företaget eller i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver liknande verksamhet under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren, eller
- företaget under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren, indirekt eller direkt, har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag i vilket andelsägaren eller någon honom närstående varit verksam i betydande omfattning någon gång under nämnda period.

När bedömningen görs huruvida en delägars andelar är kvalificerade så räcker det alltså inte att enbart titta på förhållandena som rått under det aktuella året utan man måste även titta på de fem föregående åren. Det är inte heller tvunget att det är delägaren själv som varit verksam i betydande omfattning utan det är tillräckligt att någon som är närstående till honom varit det för att andelarna skall bli smittade och därmed kvalificerade.

Det är inte ens nödvändigt att delägaren eller den närstående varit verksam i det aktuella företaget utan det kan vara tillräckligt att han varit verksam i ett annat företag som bedriver liknande verksamhet. Även här måste man beakta fem år tillbaka i tiden.

Syftet med regeln om att samma eller likartad verksamhet i ett annat företag skall göra andelarna kvalificerade är att det inte skall vara möjligt att flytta över hela eller delar av verksamhet till ett nytt företag och därmed kringgå fåmansföretagsbeskattningen.¹⁹

3.5.1 Utomståenderegeln

Det finns en utomståenderegeln i 57 kap. 5 § IL. Om utomståenderegeln är tillämplig innebär det att samtliga andelar i ett fåmansföretag som enligt 57 kap. 4 § IL annars skulle räknas som kvalificerade blir ickekvalificerade. Utdelning och kapitalvinst från ett företag som faller in under utomståenderegeln blir aldrig föremål för tjänstebeskattning utan beskattas i sin helhet i inkomstslaget kapital med 25 procents skatt.

¹⁹ Sandström, Fåmansföretag s. 75.

Utomståenderegeln blir tillämplig om någon eller några utomstående, direkt eller indirekt, äger andelar i företaget i betydande omfattning²⁰ och medför då att reglerna i 57 kap. IL inte blir tillämpliga på någon av företagets andelsägare. Vid bedömningen om huruvida utomståenderegeln gäller eller inte skall förhållandena under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren beaktas. I rättsfallet RÅ 2001 ref 37 I och II fastslår Regeringsrätten att det enligt lagtexten inte är ett absolut krav att utomstående skall ha ägt andelar under hela femårsperioden. Enligt Regeringsrätten skall tanken med bestämmelsen vara att vad som skall beaktas är vad som hänt under den aktuella femårsperioden.²¹ Skatteverkets är av den åsikten att för att utomståenderegeln skall vara tillämplig bör den skattskyldige vara den som har bevisbördan att utomstående äger eller vid något tillfälle inom tidsramen ägt minst 30 procent av andelarna i företaget.²²

Enligt 57 kap. 5 § 1 st. gäller inte utomståenderegeln om det finns särskilda skäl som talar emot det. Exempel på skäl som talar emot är om det finns avtal som reglerar resultatfördelningen eller avtal om framtida förvärv av företagets andelar.²³ Även om kravet att en betydande del av företagets andelar skall ägas av utomstående passerats med god marginal kan alltså utomståenderegeln, förutsatt att det finns särskilda skäl som talar emot att den skall bli tillämplig, i vissa fall bortses ifrån.

För att en delägare skall räknas som utomstående krävs det att hans andelar i företaget inte är kvalificerade. Delägare som äger kvalificerade andelar av den anledningen att de eller någon närstående är verksamma i företaget i betydande omfattning kan inte räknas som utomstående.

3.5.1.1 Rå 2005 ref. 3

Rättsfallet RÅ 2005 ref. 3 är ett exempel på när andelar i ett moderbolag inte ansågs vara kvalificerade när andelsägaren inte varit verksam i betydande omfattning vare sig i moderbolaget eller i dess dotterbolag, men varit verksam i ett annat fåmansföretag som bedriver liknande verksamhet som dotterbolaget.

I rättsfallet ägde en person (P) samtliga andelar i X AB respektive samtliga andelar i ett nybildat bolag, Y AB. Andelarna i X AB var kvalificerade. Fastigheter som ägdes av X AB skulle överlätas till det skattemässiga

²⁰ Med betydande omfattning brukar menas minst 30 procent av andelarna. Detta har fastlagits i flera rättsfall, bl. a. RÅ 2001 ref. 37, RÅ 1999 ref. 28 och RÅ 2002 not 110.

²¹ I RÅ 2001 ref 37 I och II uttrycktes att omständigheterna i det enskilda fallet undantagsvis kunde vara sådana att utomståenderegeln kunde bli tillämplig trots att det utomstående ägandet inte hade bestått under hela den föregående femårsperioden. Regeringsrätten ansåg dock till några sådana omständigheter inte förelåg i fallet och kom fram till att utomståenderegeln inte kunde tillämpas.

²² RSV 2002:29.

²³ Sandström, Fåmansföretag s. 355.

restvärdet, vilket understeg marknadsvärdet, till ett av Y AB nybildat och helägt dotterbolag, NYAB. Avsikten var att Y AB senare skulle överlåta aktierna i NYAB till ett pris motsvarande marknadsvärdet till en extern köpare. Varken Y AB eller NYAB hade tidigare bedrivit någon verksamhet varför P eller någon honom närstående inte kunde ha varit verksam i något av de företagen. Andelarna kunde därför inte vara kvalificerade av den anledningen. Den verksamhet som NYAB nu bedrev var liknande den som bedrevs i X AB. Detta räckte dock inte för att göra andelarna i NYAB kvalificerade av den anledningen att fastigheterna överlåtits från ett företag till ett annat företags dotterföretag.

Skatterättsnämnden anförde att enligt 57 kap. 4 § 1 st. IL kan en andel endast vara kvalificerad om ägaren eller någon närstående i betydande omfattning varit verksam i det direkt eller indirekt ägda företaget. Skatterättsnämnden konstaterade att det i lagtexten saknas någon motsvarande anknytning till företag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Verksamhet som överlåts från ett företag till ett annat företags dotterföretag medför inte ett sådant likartat samband mellan moderbolaget och det överlåtande fåmansföretaget som kan innebära att samma eller liknande verksamhet bedrivs i de båda företagen. Att NYAB innan andelarna överläts till den externa köparen, ägdes av Y AB och bedrev en från X AB överlåten fastighetsförvaltning gjorde inte P:s andelar i Y AB kvalificerade. P:s arbetsinsatser i NYAB som bestod i att han beslutade att NYAB skulle förvärva fastigheterna till underpris innebar inte att han skulle anses ha varit verksam i betydande omfattning i det företaget. P:s andelar i Y AB kunde av den anledningen inte heller bli kvalificerade med stöd av 57 kap. 1 st 2 p. IL. Skatterättsnämndens beslut överklagades av Skatteverket men fastställdes av Regeringsrätten.

4 3:12-reglerna

3:12-reglerna är en så kallad uttagsmodell, vilket innebär att de tar sikte på beskattningen av ägarnas bolagsinkomster när de tas ut från företaget i form av utdelning eller vid avyttring av andelar i företaget. Motsatsen till uttagsmodell är en så kallad källmodell vilken innebär att beskattning görs oavsett om inkomsten tas ut från företaget eller om den sparas där.²⁴

När det duala skattesystemet infördes genom 1991 års skattereform skapades en spänning eftersom det blev skillnad i beskattningen på arbetsinkomster och kapitalinkomster. Den lägre beskattningen på kapitalinkomster har medfört en risk för omvandling av inkomster som egentligen är arbetsinkomster till lägre beskattade utdelningsinkomster och kapitalinkomster. I ett fåmansföretag råder ofta ett formellt men inte ett reellt tvåpartsförhållande, vilket innebär att delägare i fåmansföretag tidigare kunde undgå progressiv inkomstbeskattning genom att ta ut arbetsinkomster som kapitalinkomster. Syftet med 3:12-reglerna är alltså att förhindra skattemässig inkomstomvandling.²⁵

De nya 3:12-reglerna trädde i kraft den 1 januari 2006. Utgångspunkten för dessa regler är att det inte skall vara några skillnader i beskattningshänseende mellan en person som är delägare i ett fåmansföretag i vilket han även arbetar och en person som exempelvis arbetar på Volvo samtidigt som han äger aktier där. Inkomsterna skall vara hänförliga till om de härrör från arbetsinkomster eller kapitalinkomster och beskattas efter respektive regler. Det är dock i princip omöjligt att avgöra vad som hos en fåmansföretagsägare egentligen är arbetsinkomst respektive kapitalinkomst eftersom det är resultatet av hans arbetsinsats som i slutändan ligger till grund för hur stor utdelning han kan ta ut. Av den anledningen görs den skattemässiga uppdelningen på ett schablonmässigt sätt, vilket innebär att så kallad normal kapitalavkastning beskattas i inkomstslaget kapital och den del av utdelning och kapitalvinst som överskjuter normal kapitalavkastning skall beskattas i inkomstslaget tjänst.

²⁴ Edin, Hansson, Lodin, Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet s. 21.

²⁵ Prop. 2005/06:40 s. 35-36.

4.1 Behovet av förändringar

Av de regler som introducerades genom 1990 års skattereform tillhör 3:12-reglerna de mest omdiskuterade. 3:12-reglerna har under de år de existerat varit föremål för en rad ändringar och ändringsförsök.

Avsikten med de senaste ändringarna är att reformeringarna av beskattningsreglerna skall förbättra regelverkets effekter på risktagande i näringslivet samtidigt som 3:12-reglernas preventiva funktion skall bibehållas, det vill säga att de skall motverka skattemässig inkomstomvandling. Utöver detta ansåg regeringen att det är viktigt att de särskilda beskattningsreglerna som gäller för fåmansföretagsägare skall så långt det är möjligt vara neutrala. Ersättning för utfört arbete och investerat kapital skall beskattas på samma sätt oavsett om investeringarna sker i det egna företaget eller om de sker på den öppna marknaden.²⁶

3:12-reglerna har sedan tillkomsten uppfattats som komplicerade att tillämpa både av skatteförvaltningen och av de skattskyldiga. I propositionen uttrycktes att hela inkomstskattelagens 57 kapitel var onödigt komplicerat och att det därför fanns ett behov av enklare regler.²⁷

4.2 Förändringar som berör ägare av kvalificerade andelar

Förändringarna i 3:12-reglerna för fåmansföretagsägare med kvalificerade andelar består i huvudsak av att:

- Utdelning kan inte längre tas ut skattefritt (övergångsregler gäller fram till år 2010).
- Skatten på normalutdelning på kvalificerade aktier har sänkts från 30 % till 20 %.
- Det har införts en schablonregel för beräkning av gränsbeloppet.
- Klyvningsräntan har höjts med två procentenheter.
- Stora förändringar har genomförts i reglerna om lönebaserad utdelning.
- 50/50-delningen av kapitalvinster har avskaffats.
- Från och med 2007-01-01 är avdraget på 10 inkomstbasbelopp vid tillämpning av lönesummeregeln borttaget.

²⁶ Prop. 2005/06:40 s. 38.

²⁷ Prop. 2005/06:40 s. 42.

4.2.1 Skattefri utdelning

Kvalificerade andelar i fåmansföretag omfattades tidigare av lättnadsregler. Lättnadsreglerna återfanns i det nu upphävda 43 kap. IL och innebar att viss del av utdelningar och kapitalvinster var skattefria. Lättnadsreglerna var uppbyggda på samma sätt som 3:12-reglerna och innebar att en viss del av en schablonmässigt framräknad kapitalavkastning inte beskattades hos mottagaren. Lättnadsbeloppet räknades fram genom att 70 procent av statslåneräntan multiplicerades med summan av kapitalunderlaget eller, om sådant fanns, löneunderlaget. För att en andelsägare i ett fåmansföretag skulle kunna räkna med löneunderlaget ställdes samma krav på löneuttag som i 3:12-reglerna. Lättnadsbeloppet kunde precis som 3:12-reglernas gränobelopp sparas till nästkommande år och även ränteuppräknas med 70 procent av statslåneräntan.²⁸

Regeringen ansåg att kombinationen av 3:12-reglerna och lättnadsreglerna innebar en komplikation för ägare av kvalificerade andelar. Det fanns en osäkerhet om huruvida lättnadsreglerna överhuvudtaget haft några positiva effekter och det fanns ett behov av enklare skatteregler för fåmansföretagsägare. Denna argumentation ledde till att lättnadsreglerna avskaffades vid tillkomsten av de nya 3:12-reglerna.²⁹ Sparat lättnadsutrymme kan dock utnyttjas fram till och med beskattningsår 2010.

4.2.2 Sänkt skatt på kvalificerade andelar

Avskaffandet av lättnadsreglerna leder till en skattehöjning för fåmansföretagsägare. För att kompensera detta beslutades om en kapitalskattesänkning till 20 procent på utdelningar upp till gränobeloppet eftersom det ger samma effekt som de avskaffade lättnadsreglerna gjorde.³⁰

Utdelningar och kapitalvinster på aktier beskattas normalt med 30 procent i inkomstslaget kapital oavsett hur stor vinsten eller utdelningen är. Kvalificerade andelar i fåmansföretag är föremål för särskilda regler vad gäller beskattning på utdelning och kapitalvinst. Enligt 57 kap. 20 § IL skall den del av utdelningen på kvalificerade andelar som överstiger gränobeloppet tas upp i inkomstslaget tjänst. Den del av utdelningen som är under gränobeloppet tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital, vilket i realiteten innebär en beskattning på 20 procent.

²⁸Edin, Hansson, Lodin, Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet s. 77.

²⁹Prop. 2005/06:40 s. 65.

³⁰Prop. 2005/06:40 s. 67.

4.2.3 Gränsbelopp

Gränsbeloppet utgör det högsta belopp som kan tas ut som utdelning utan att beskattning i inkomstslaget tjänst blir aktuell. Utdelningar som beskattas i inkomstslaget kapital ger större behållning för den skattskyldige efter skatt och är därmed mer eftersträvansvärd än inkomst som beskattas i inkomstslaget tjänst. Detta gäller i synnerhet vid en kombination av hög marginalskatt och om utdelningen inte övergår gränsbeloppet och därmed beskattas med 20 procent. Gränsbeloppet är alltså det belopp som styr hur stor utdelning som kan tas ut till kapitalbeskattning.

Gränsbeloppet består enligt 57 kap 10 § IL av summan av årets gränsbelopp och eventuellt sparad utdelningsutrymme uppräknat med statslåneräntan plus tre procent. Sparad utdelningsutrymme är den mellanskillnad som uppstår mellan utdelning under ett år och gränsbeloppet om utdelningen inte når upp till gränsbeloppet. Om det finns sparad utdelningsutrymme skall det räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Det finns två olika metoder att räkna fram det belopp som skall utgöra årets gränsbelopp:

- gränsbelopp enligt schablonmetoden och
- gränsbelopp bestående av en räntebaserad del och en lönebaserad del.

Om företaget har fler än en ägare skall gränsbeloppet fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Om det finns flera ägare i företaget innebär inte det att alla måste ta ut utdelningar enligt samma beräkningsmodell. En delägare kanske gynnas av schablonmetoden samtidigt som metoden med räntebaserad och lönebaserad utdelning kanske är den metod som gynnar en annan delägare bäst. Olika delägare kan ha olika omkostnadsbelopp för sina andelar vilket gör att samma metod kanske inte är gynnsammast för alla.

4.2.3.1 Gränsbeloppet enligt schablonregeln

Den första metoden för att räkna fram gränsbeloppet för utdelningar är schablonmetoden. Det har inte tidigare funnits någon schablonmetod för att räkna ut ett gränsbelopp. När de nya 3:12-reglerna trädde i kraft var gränsbeloppet summan av ett och ett halvt inkomstbasbelopp.

Gränsbeloppet har nu höjts och är för inkomståret 2007 summan av två inkomstbasbelopp enligt 57 kap. 11 § 1 p IL.³¹ Vid beräkningen av gränsbeloppet används inkomstbasbeloppet från året före beskattningsåret. Inkomstbasbeloppet för utdelning inkomståret 2007 är alltså

³¹ I prop. 2005/06:40 nämns att flertalet av remissinstanserna ansåg att schablonbeloppet borde höjas till två inkomstbasbelopp, vilket senare föreslogs av regeringen i budgetpropositionen 2006/07.

inkomstbasbeloppet från 2006, vilket var 44500 kronor. detta ger ett gränobelopp på 89000 kronor enligt schablonmetoden.

En av orsakerna till reformeringen av 3:12-reglerna var att de skulle bli enklare att tillämpa. Det är dock ofrånkomligt att regelverket innehåller komplicerade inslag om reglernas syfte, det vill säga motverkande av inkomstomvandling, skall kunna uppnås. Regeringen ansåg att om ett företag tjänade på de nya reglerna och samtidigt hade resurser att hantera komplikationerna så var det också försvarbart att reglerna var komplicerade att tillämpa. För de företag som har få anställda och därtill ett litet kapital är det varken intressant eller lämpligt att sätta sig in i komplicerade regelverk som endast ger marginella effekter på deras ekonomiska förhållanden.³²

Regeringens inställning var vid schablonregelns tillkomst att den skulle utformas generöst. Med ett schablonbelopp motsvarande ett och ett halvt inkomstbasbelopp räknade regeringen med att cirka 60 procent av ägarna till fåmansföretag skulle använda sig av denna enklare metod i stället för de vanliga metoderna att räkna ut gränobelopp.³³ Schablonmetoden kan inte kombineras med löneunderlaget. Den som vill tillgodoräkna sig lönebaserad utdelning från sitt företag kan alltså inte använda sig av schablonmetoden utan måste använda sig av beräkningsregeln med klyvningsränta (räntebaserad utdelning).

4.2.3.2 Räntebaserad utdelning

Om man inte vill använda sig av schablonmetoden för att räkna ut årets gränobelopp så får man räkna ut ett gränobelopp bestående av en räntebaserad del och en lönebaserad del. Detta är i sig ingen ny regel men förutsättningarna har ändrats en del.

Underlaget för räntebaserad utdelning utgörs av omkostnadsbeloppet vilket enligt huvudregeln i 44 kap. 14 § IL är aktiernas anskaffningsvärde plus ovillkorade aktieägartillskott. Värdet är detsamma som skulle ha använts vid beräkning av kapitalvinsten om aktierna såldes vid tidpunkten för utdelningen. Det finns även en alternativregel som endast gäller för aktier införskaffade före den 31 december 1991. Alternativregeln tar hänsyn till skillnaden mellan tillgångar och skulder i företaget vid taxeringen 1993 när omkostnadsbeloppet skall räknas fram. På aktier som införskaffats 1992 eller senare måste huvudregeln tillämpas.³⁴ Omkostnadsbeloppet på aktier som införskaffats innan 1990 får räknas upp med index om alternativregeln inte används.

Räntan som används för att beräkna räntebaserad utdelning kallas klyvningsränta. I och med införandet av de nya 3:12-reglerna har

³² Prop. 2005/06:40 s. 54.

³³ Prop. 2005/06:40 s. 55.

³⁴ 57 kap. 26-35 §§ IL.

klyvningsräntan höjts med 2 procentenheter och är för inkomståret 2007 statslåneräntan plus 9 procentenheter.³⁵

4.2.3.3 Lönebaserad utdelning

Om man använder sig av reglerna om räntebaserad utdelning får man, förutsatt att vissa villkor uppfylls, lägga till ett särskilt beräknat löneunderlag. Kontant utbetalda löner har i de nya 3:12-reglerna getts stor betydelse vid beräkningen av hur stor inkomst som kan tas ut som kapitalbeskattad utdelning.

Löneunderlaget omfattar samtliga kontant utbetalda löner och skall beräknas för hela företaget för att sedan delas upp lika på andelarna. Om någon delägare väljer att inte utnyttja sitt löneunderlag (schablonregeln är kanske mer gynnsam) så kan inte det utnyttjade löneunderlaget användas av någon av de andra delägarna. Den som vill utnyttja löneunderlaget vid beräkning av gränsbelopp för utdelning måste enligt 57 kap. 11 § 3 st. IL ha ägt andelarna vid årets början.

För att ett lönebaserat utrymme över huvud taget skall kunna tillgodoräknas krävs det enligt spärregeln i 57 kap. 19 § IL att ägaren eller någon av hans närstående under året före beskattningsåret fått kontant lön från företaget eller dess dotterföretag. Den sammanlagda lönen under året får inte understiga det lägsta av

- sex inkomstbasbelopp med tillägg för fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och i dess dotterföretag, och
- femton inkomstbasbelopp.

Ägaren eller någon närstående måste alltså ha tagit ut en lön som inte understiger det lägsta av 267000 kronor plus 5 procent av företaget och dess dotterbolags totala löner och 667500 kronor. Detta innebär alltså att en fåmansföretagare eller någon honom närstående inte behöver ta ut mer än 667500 kronor i lön under 2007 för att det lönebaserade utrymmet skall kunna tillgodoräknas.

Fram till år 2006 skulle underlaget för beräkning av gränsbelopp ökas med en viss del av löneunderlaget. I och med införandet av de nya 3:12-reglerna år 2006 slopades dessa regler och i stället skulle 20 procent av lönesumman året före beskattningsåret läggas till gränsbeloppet. Om lönesumman översteg 60 inkomstbasbelopp skulle 30 procent av den överstigande delen läggas till gränsbeloppet. Från och med den 1 januari 2007 har det införts ytterligare förändringar vilka innebär att 25 procent av lönesumman och 25

³⁵ 57 kap. 11 § 2 p. IL.

procent av den del av lönesumman som överstiger 60 inkomstbasbelopp skall läggas till gränsbeloppet.

Gränsbeloppet är alltså, såvida inte alternativregeln är tillämplig, summan av anskaffningsvärdet för aktierna multiplicerat med statslåneräntan ökad med 9 procentenheter. Till denna summa skall läggas 25 procent av företagets totala löneunderlag och ytterligare 25 procent av det löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp (2670000 kronor inkomståret 2007).

4.2.3.4 Avdrag med 10 inkomstbasbelopp

Tidigare har man varit tvungen att dra av 10 inkomstbasbelopp från företagets lönesumma innan gränsbeloppet beräknades. Enligt lagtexten var löneunderlaget den del av den sammanlagda kontanta ersättningen som översteg ett belopp som motsvarade 10 inkomstbasbelopp.³⁶ Om företagets lönesumma uppgick till eller var mindre än 10 inkomstbasbelopp så blev den lönebaserade delen av gränsbeloppet alltså 0 kronor. Denna regel fanns kvar när de nya 3:12-reglerna trädde i kraft men har slopats från och med den 1 januari 2007.

4.2.3.5 Överutdelning

Om utdelning tas ut till belopp som överstiger gränsbeloppet kallas denna för överutdelning. Utdelning upp till gränsbeloppet tas upp till 2/3 i inkomstslaget kapital men utdelning som överstiger gränsbeloppet skall tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet.³⁷ Beskattning av 2/3 av utdelningen innebär i praktiken att skatten blir 20 % av hela beloppet.

Överutdelning är en typ av tjänsteinkomst men den ingår inte i underlaget för

- sociala avgifter
- allmän pensionsavgift
- pensionsgrundande inkomst
- sjukpenninggrundande inkomst³⁸

³⁶ Denna regel fanns tidigare i 57 kap. 17 § 3 st. IL.

³⁷ 57 kap. 20 § IL.

³⁸ Sandström, Svensson, *Fåmansföretag – skatteregler och skatteplanering*, s. 89.

4.2.3.6 Sparat utdelningsutrymme

Om utdelningarna från företaget under ett visst år inte når upp till gränsbeloppet får det outnyttjade utrymmet sparas för att användas under nästa beskattningsår.³⁹ Det outnyttjade utrymmet kallas sparat utdelningsutrymme och skall läggas till nästa års gränsbelopp. Det sparade utdelningsutrymmet skall räknas upp med en uppräkningsränta vilken är statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Sparad utdelning kan tillgodoräknas av den som ägde aktierna vid utdelningstillfället eller den som ägde aktierna vid beskattningsårets utgång om utdelning inte skett under året.

Det sparade utdelningsutrymmet kan antingen tas ut under ett senare år som kapitalbeskattad utdelning med 20 % skatt (precis som vid utdelning) eller som en redan kapitalbeskattad del av vinsten vid en eventuell försäljning av aktierna i fåmansföretaget. Eftersom sparad utdelning fördelas per aktie innebär det att om en del av aktierna avyttras så kan man utnyttja så stor del av det sparade utdelningsutrymmet som de sålda aktierna motsvarar.

4.2.4 Klyvningsränta

Klyvningsränta kallas den ränta som används för att beräkna räntebaserad utdelning. Klyvningsräntan höjdes med två procentenheter när de nya 3:12-reglerna infördes och är för inkomståret 2007 (taxeringsåret 2008) statslåneräntan plus 9 procentenheter vid beräkning av gränsbeloppet.⁴⁰ Statslåneräntan fastställs av Riksgäldskontoret den 30 november året före beskattningsåret/inkomståret och är 3,54 % för inkomståret 2007. Klyvningsräntan för inkomståret 2007 blir således 12,54 % (3,54 + 9) vid beräkning av gränsbeloppet för utdelningar under 2007. Gränsbeloppet är vid räntebaserad utdelning alltså 12,54 % av anskaffningsvärdet på andelarna.

4.2.5 50/50-delning av kapitalvinster

Den 50/50-delning av kapitalvinster som tidigare rådde mellan tjänst och kapital har slopats. Regeln innebar att den del av kapitalvinsten på kvalificerade andelar som översteg det sparade gränsbeloppet fördelades så att 50 % beskattades i inkomstslaget kapital och 50 % beskattades i inkomstslaget tjänst.

³⁹ 57 kap. 13 § IL.

⁴⁰ 57 kap. 11 § 2 p IL.

I och med införandet av de nya 3:12-reglerna gäller att den del av kapitalvinsten som överstiger det sparade utdelningsutrymmet och skillnadsbeloppet⁴¹ numera skall beskattas som inkomst av tjänst.

Den gamla så kallade basbeloppsregeln finns dock kvar⁴². Denna regel innebär att en fåmansföretagsägare och dennes närstående sammanlagt som högst behöver ta upp 100 inkomstbasbelopp (4450000 kronor år 2007) i inkomstslaget tjänst vid försäljning av andelarna i sitt företag. Om summan vid försäljningen överstiger 100 inkomstbasbelopp skall den överskjutande delen beskattas som inkomst av kapital. I de 100 inkomstbasbeloppen skall även räknas in ersättningar till eventuella närstående. Regeln gäller för belopp som beskattats i inkomstslaget tjänst under det innevarande året tillsammans med de fem föregående beskattningsåren.

4.3 Förändringar som berör ägare av icke kvalificerade andelar

Det har även införts ett par regler som berör ägare av andelar som inte är kvalificerade. Förändringarna är följande:

- Utdelning kan inte längre tas ut skattefritt (övergångsregler gäller fram till år 2010).
- Löneunderlagsreglerna har avskaffats.
- Skatten på utdelning och kapitalvinst har sänkts från 30 % till 25 %.

De nu avskaffade lättnadsreglerna som gav möjlighet till skattefri utdelning fanns tidigare i 43 kap. IL. Lättnadsreglerna omfattade även icke kvalificerade andelar i onoterade bolag. Eventuellt sparad lättnadsutrymme kan dock utnyttjas och tas ut skattefritt fram till och med beskattningsår 2010. När skatten på utdelningar av kvalificerade andelar sänktes för att kompensera de avskaffade lättnadsreglerna ansågs det tvunget att sänka kapitalvinstskatten även för icke kvalificerade andelar.⁴³ Den tekniska lösningen på detta är att fem sjättedelar av utdelning och kapitalvinst beskattas med 30 procent.⁴⁴

Skatten på vinst av kapital är nu 25 % på utdelning på icke kvalificerade andelar oavsett hur stor utdelningen är.

⁴¹ Skillnadsbeloppet är den del av kapitalvinsten som utgör skillnaden mellan omkostnadsbeloppet och det omräknade omkostnadsbeloppet. Det omräknade omkostnadsbeloppet skall användas för aktier som anskaffats före år 1992. Man använder sig av ett indexuppräknat omkostnadsbelopp eller av kapitalunderlaget vid 1993 års taxering. Skatten på skillnadsbeloppet är 30 %.

⁴² 57 kap. 22 § IL.

⁴³ Prop. 2005/06:40 s. 67.

⁴⁴ 42 kap. 15 a § IL.

5 Konsekvenser av de nya reglerna

5.1 Vinnare respektive förlorare på de nya reglerna

Att urskilja vem som är vinnare respektive förlorare på de nya reglerna är inte en helt lätt uppgift. Man kan dock peka ut ett par olika typer av företag som fått det bättre respektive sämre genom införandet av de nya 3:12-reglerna.

En sorts företag som även innan de nya 3:12-reglerna infördes gynnades av reglerna är lönsamma företag som inte har något större löneuttag. Denna typ av företag kan nu liksom tidigare tjäna på 3:12-reglerna genom att utnyttja den så kallade basbeloppsregeln i 57 kap. 22 § IL. Basbeloppsregeln innebär att den tjänstebeskattningsbara inkomsten för en fåmansföretagsägare och hans närstående inte behöver bli mer än 100 inkomstbasbelopp (för närvarande 4450000 kronor) under avyttringsåret och de fem närmast föregående åren. Den inkomst som överstiger 100 inkomstbasbelopp beskattas som inkomst av kapital med 30 procent.

Ägaren av företaget kan i stället för att ta ut lön, genomföra en så kallad intern aktieöverlåtelse genom att sälja en del av aktierna till ett annat bolag som han äger. Eftersom skatten på inkomst av tjänst är progressiv kan det löna sig att dela upp försäljningen på fem år. Försäljningen skall alltså pågå i fem år och under dessa år motsvara minst 100 inkomstbasbelopp. Genom att successivt sälja enstaka aktier varje år så kan den tjänstebeskattningsbara inkomsten hållas på en så låg nivå som möjligt. På löner upp till strax över 300000 kronor är marginals-katten cirka 30 procent. Om man delar upp vinsten på fem år så behövs det inte fler än tre personer (ägaren och två närstående) för att nå upp till takbeloppet som är ungefär 4,5 miljoner kronor. Det sjätte året avyttras återstoden av aktierna varav vinsten då blir kapitalvinstbeskattad med 30 procent.

Man måste dock ta med i beräkningen att inkomstbasbeloppet ökar för varje år vilket innebär att även gränsen för vad som skall beskattas som inkomst av tjänst också ökar under de fem år som transaktionen varar.

De företag som å andra sidan missgynnas av de nya reglerna har ofta det gemensamt att de är nystartade företag, företag med låg lönsamhet eller företag som har låga lönekostnader.

5.1.1 Vinnare

Det finns de som vinner på de nya 3:12-reglerna. Ett par exempel på vinnare är:

- Löneintensiva företag.
- Små fåmansföretag med små löneuttag.
- Ägare till fåmansföretag där verksamheten upphört
- Ägare till icke kvalificerade andelar i onoterade fåmansföretag.

5.1.1.1 Löneintensiva företag

Ägare av fåmansföretag med många anställda medges så stora lättnader i beskattningen så att de i praktiken är undantagna från 3:12-reglerna, förutsatt att ägaren är verksam i företaget och att han eller någon närstående till honom tar ut en tillräckligt stor lön.

I propositionen 2005/06:40 uttrycks att det är angeläget att begränsa 3:12-reglernas tillämpningsområde så långt det är möjligt förutsatt att det inte leder till ett avkall på regelverkets preventiva syfte. Det finns exempel på företag som är fåmansföretag som trots att det har en koncentrerad ägarstruktur uppvisar samma särdrag som ett företag med spritt ägande. Med ett stort antal anställda ökar kravet på att företaget skall ha en organisationsstruktur som liknar den som ett företag med spritt ägande har. Om ägaren till ett sådant fåmansföretag dessutom tar ut en lön som motsvarar vad en extern verkställande direktör har, bör 3:12-reglerna i praktiken inte tillämpas.⁴⁵

Det lönebaserade utrymmet utgör en viktig del av gränsbeloppet. Hela lönesumman inklusive delägarnas löner får ingå i företagets löneunderlag. Det lönebaserade utrymmet är 25 procent på företagets hela löneunderlag plus ytterligare 25 procent av det löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp (2670000 kronor år 2007).

Skatten på utdelningar upp till gränsbeloppet har sänkts från 30 till 20 procent som en kompensation för att lättnadsreglerna försvann. Detta innebär att företag som kan ta ut utdelningar har fått sin skatt sänkt med 10 procentenheter, vilket ger stora effekter för ett företag som har ett högt gränsbelopp. Om delägarna anser att företaget inte kan ge ut så stora utdelningar som gränsbeloppet medger så kan det outnyttjade utrymmet sparas för att efter uppräknings med statslåneräntan ökad med tre procentenheter kunna delas ut under senare år.

⁴⁵ Se prop. 2005/06:40 s. 42.

5.1.1.2 Små fåmansföretag med små löneuttag

Delägare till små fåmansföretagare är ett exempel på vinnare genom de nya 3:12-reglerna. Tack vare den nya schablonregeln kan de från och med inkomståret 2007 ta ut utdelning till ett belopp på minst 89000 kronor⁴⁶ som beskattas som inkomst av kapital med 20 procent. Vid införandet av schablonregeln motsvarade den 1,5 inkomstbasbelopp. Då gjorde regeringen bedömningen att cirka 60 procent av ägarna till kvalificerade andelar skulle föredra denna förenklingsregel för att räkna ut gränobelopp. Från och med år 2007 har schablonbeloppet höjts och motsvarar 2 inkomstbasbelopp. Regeringens syfte med höjningen av schablonbeloppet är att stimulera nyföretagandet och förenkla för de mindre fåmansföretagen.⁴⁷ Denna möjlighet till lägre beskattad kapitalutdelning för fåmansföretag med små löneuttag fanns inte tidigare.

För små fåmansföretag har 3:12-reglerna blivit enklare jämfört med hur de var tidigare. Den nya schablonregeln gör det möjligt för ägaren att ta ut utdelningar som efter skatt motsvarar en lön på 5933 kronor i månaden utan att det ställs några krav på att någon tjänstebeskattad lön behöver tas ut från företaget.

Regeln om att 10 inkomstbasbelopp skulle dras av från företagets lönesumma innan gränobeloppet enligt lönesummeregeln beräknades har slopats från och med inkomståret 2007. Om ett litet fåmansföretag har så pass stora löner att ett löneunderlag kan beräknas innebär denna förändring att hela totalsumman av företagets löner skall räknas med.

5.1.1.3 Ägare till fåmansföretag där verksamheten upphört

Ett fåmansföretag som inte längre har någon verksamhet men vari det finns ett beskattat kapital kan enligt de nya 3:12-reglerna varje år ge ut utdelningar med 20 procents skatt till delägarna på upp till 89000 kronor. Det ställs inga krav på att företaget skall ha någon verksamhet för att man skall kunna ta ut utdelningar enligt schablonregeln. Ett sådant företag kan man med fördel behålla och låta fungera som en sparbössa varifrån det beskattade kapitalet successivt kan delas ut.

Om det är en ensam ägare till fåmansföretaget kan utdelningarna, som då blir nästan 6000 kronor per månad efter skatt, fungera som ett rejält tillskott till dennes pension. Om ägaren har gått i pension och företaget har varit överksam i fem år så blir hans andelar okvalificerade. Därefter kan han ta ut hur stora utdelningar han vill ur företaget till 25 procents skatt.

⁴⁶ 89000 kronor motsvarar 2 inkomstbasbelopp.

⁴⁷ Prop. 2006/07:1 s. 153.

5.1.1.4 Ägare till ickekvalificerade andelar

Den som äger okvalificerade andelar i ett fåmansföretag behöver inte räkna fram något gränobelopp vilket ägare av kvalificerade andelar kan behöva göra. Den som äger icke kvalificerade andelar behöver inte heller fundera på något eget löneuttag från företaget eftersom beskattningen på utdelningar på okvalificerade andelar är 25 procent oavsett om han tar ut lön eller inte.

Tidigare fanns möjlighet till skattefri utdelning för ägare av icke kvalificerade andelar om det fanns utrymme till det, annars skedde beskattning med 30 procent. Som kompensation för att lättnadsreglerna försvann så sänktes skatten på icke kvalificerade andelar till 25 procent.⁴⁸

5.1.2 Förlorare

Precis som det finns företag som vinner på de nya 3:12-reglerna så finns det också de som förlorar eller åtminstone inte tjänar något på de nya reglerna. Exempel på företag som förlorar på de nya reglerna är framför allt:

- Nystartade företag
- Företag med låga lönekostnader
- Olönsamma företag med ägare som har svårt att uppfylla löneuttagskraven
- Företag med många delägare som inte är närstående

5.1.2.1 Nystartade företag och företag med låga lönekostnader

Delägare i nystartade fåmansföretag kan i regel inte ta ut några högre löner vilket innebär att de inte kan utnyttja något löneunderlag för att räkna fram ett gränobelopp. Det är dessutom löner från året före beskattningsåret som skall ligga till grund för beräkningen. Den kapitalbeskattade utdelningen kan då inte bli högre än de 89000 kronor som schablonregeln medger.

Nystartade företag har inte heller något sparutrymme från tidigare år. Eftersom den 50/50-delning av kapitalvinster som tidigare rådde mellan tjänst och kapital har slopats så blir utdelningar som överskrider schablonbeloppet beskattade som inkomst av tjänst.

I likhet med de flesta nystartade företag så kan företag som har låga lönekostnader inte räkna fram något gränobelopp genom företagets löneunderlag. Fåmansföretag med så låga lönekostnader kan endast utnyttja schablonregeln för beräkning av hur stor kapitalbeskattad utdelning som kan tas ut.

⁴⁸ Prop. 2005/06:40 s. 67.

Schablonregeln medför visserligen att det blivit enklare för denna typ av företag att bestämma storleken på sina utdelningar jämfört med hur beräkningen enligt de gamla lätttnadsreglerna var konstruerad.

Ett nystartat företag som inte har möjlighet att ge ut några utdelningar under de första åren kan dock spara hela eller delar av sin utdelning till senare år. Om delägarna har möjlighet att vänta på pengarna kan detta vara lönsamt. Om man räknar med att statslåneräntan är 3,5 procent⁴⁹ och att inkomstbasbeloppet förblir 44500 kronor så skall det sparade utdelningsutrymmet ökas med 6,5 procent för varje år.

För ett företag som väljer att spara hela utdelningsutrymmet enligt schablonregeln så ser beräkningen ut så här:

År 1	89000	Sparat: 89000
År 2	$89000 + 89000 \times 6,5 \%$	Sparat: 183785
År 3	$89000 + 183785 \times 6,5 \%$	Sparat: 284731
År 4	$89000 + 284731 \times 6,5 \%$	Sparat: 390815
År 5	$89000 + 390815 \times 6,5 \%$	Sparat: 503264

Efter att företaget varit verksamt i fem år har det kanske kunnat bygga upp en del kapital. Om företaget under den tiden inte haft möjlighet till utdelningar och därför sparat det utdelningsutrymme som schablonregeln medger så innebär det att det kommer att finnas utrymme att dela ut 503264 kronor i utdelningar till delägarna. Efter beskattning med 20 procent ger det 402611 kronor vilket, om man slår ut det på fem år, blir 80522 kronor per år.

5.1.2.2 Olönsamma företag

Ägare till fåmansföretag med dålig lönsamhet och som inte kan ta ut någon utdelning är kanske inga direkta förlorare jämfört med de tidigare reglerna, men de har inte heller något att vinna på de nya 3:12-reglerna eftersom de inte kan utnyttja de fördelar som de nya reglerna ger.

5.1.2.3 Företag med många delägare som inte är närstående med varandra

För att få räkna med lönesummeregeln krävs det att ägaren eller någon närstående till denne tar ut lön av en viss storlek. Kravet på löneuttag gäller för en närståendekrets där det räcker att en person uppfyller kravet på löneuttag för att löneunderlagsregeln skall bli tillämplig för alla i kretsen. Om det däremot finns flera ägare till företaget som inte är närstående med

⁴⁹ Den genomsnittliga statslåneräntan var 3,24 procent 2005 och 3,62 procent 2006. Medelvärdet på statslåneräntan för 2007 var 3,92 procent fram till 2007-05-18. Uppgifterna är hämtade från Riksgäldskontorets hemsida: www.riksgalden.se.

varandra så blir det ett löneuttagskrav per ägare, vilket kan medföra betydligt högre lönekostnader än vad som annars vore nödvändigt.

6 Hur mycket behöver/bör en fåmansföretagare ta ut i lön?

6.1 Sociala förmåner

Det finns flera fördelar med att som ägare till ett fåmansföretag ta ut en tjänstebeskattad lön. Tjänsteinkomsten ligger till grund för sociala förmåner som sjukpenning och pension m.m. Vad som är viktigt är att tillse att man som delägare tar ut så hög tjänstebeskattad lön att man blir berättigad till det sociala skydd man anser sig behöva.

Inkomsttaket för sjuk- och föräldraförsäkringen är 10 prisbasbelopp, det vill säga 403000 kronor per år.⁵⁰ På löner upp till denna summa får man 80 procent i ersättning vid sjukdom eller föräldraledighet. Av den del av vinsten från företaget som används för att betala ut lön försvinner en hel del i skatter och avgifter. Detta gäller särskilt om lönen överstiger första brytpunkten på 317700 kronor där statlig inkomstskatt skall utgå med 20 respektive den andra brytpunkten på 472300 kronor där statlig inkomstskatt skall utgå med 25 % enligt 65 kap. 5 § IL. För att en delägare skall erhålla maximal ersättning krävs det alltså att han tagit ut lön som överstiger den första brytpunkten.

Den högsta inkomst som ger rätt till pension är 370200 kronor per år.⁵¹ Även denna summa ligger över brytpunkten för statlig inkomstskatt. Mellanskillnaden mellan den första brytpunkten och den högsta lön som ger pensionsrätt är 52500 kronor. Av denna summa går hälften (26250 kronor) bort i skatt. På inkomster upp till 403000 kronor får avdrag för inbetalningar till pensionsförsäkring göras med ett halvt prisbasbelopp, det vill säga 20150 kronor. Det kan alltså vara idé för en fåmansföretagsägare att trygga pensionen på annat sätt än genom att ta ut lön som överstiger den första brytpunkten.

Eftersom samma regler gäller för en delägare som är anställd i sitt företag som för anställda utan ägarintresse kan en delägare tillgodogöra sig samma skattefria förmåner som vilken anställd i företaget som helst. Exempel på sådana förmåner är motions/träningskort, lånedator, julgåva, arbetsredskap, skyddskläder m.m. Denna typ av utgifter kan en delägare med fördel låta företaget betala för och se det som en del av lönen istället för att han själv ska bekosta dem med skattade medel.

⁵⁰ Enligt Regeringskansliets hemsida: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/1959/a/12305> är ett prisbasbelopp 40300 kronor.

⁵¹ Regeringens hemsida: www.regeringen.se/sb/d/7927/a/73006

6.2 Utdelning

Det tjänstebeskattade löneuttaget har dock störst betydelse för en ägare till ett fåmansföretag när det gäller hur stor kapitalbeskattad utdelning som kan tas ut nästa år. Om ägaren eller någon närstående till denne inte tagit ut tjänstebeskattad lön kan inte lönesummeregeln användas vid beräkning av gränobelopp, vilket i så fall innebär att kapitalbeskattad utdelning inte kan bli högre än 89000 kronor enligt beräkning med schablonmetoden. För att få använda sig av det lönebaserade utrymmet och kunna ta ut högre utdelningar än vad schablonbeloppet medger krävs det att ägaren eller en person i dennes närståendekrets tar ut en viss summa i lön. Enligt 57 kap. 19 § IL skall denna lön motsvara det lägsta av antingen 15 inkomstbasbelopp (667500 kronor) eller 6 inkomstbasbelopp (267000 kronor) adderat med 5 procent av den totala lönesumman i företaget. Den högsta lön som en fåmansföretagare kan bli tvungen att ta ut för att kunna räkna med lönesummeregeln är således 667500 kronor. För att 6 inkomstbasbelopp adderat med 5 procent av företagets lönesumma skall motsvara 15 inkomstbasbelopp krävs det att lönesumman är 8010000 kronor.⁵² Av löneutrymmet kan 25 procent upp till 60 inkomstbasbelopp tas ut som utdelning, av den del som överstiger 60 inkomstbasbelopp (2670000 kronor) kan ytterligare 25 procent tas ut som utdelning. Om löneutrymmet överstiger 60 inkomstbasbelopp kan alltså 50 procent av den överskjutande delen tas ut som utdelning.

En tabell över hur mycket en delägare eller någon som är närstående till denne behöver ta ut i lön vid olika lönesummor i företaget samt hur stor utdelning som då kan tas ut ser ut som följer på nästa sida

⁵² 15 IBB minus 6 IBB blir 400500, vilket är 5 % av 8010000.

Företagets totala lönesumma	Lön som ägaren måste ta ut	Maximal utdelning
400000	287000	100000
600000	292000	125000
800000	307000	200000
1000000	317000	250000
1200000	327000	300000
1600000	347000	400000
2000000	367000	500000
2500000	392000	625000
3000000	417000	832500
3500000	442000	1082500
4000000	467000	1332500
5000000	517000	1832500
6000000	567000	2332500
7000000	617000	2832500
8000000	667000	3332500
9000000	667500	3832500
10000000	667500	4332500
11000000	667500	4832500
12000000	667500	5332500
13000000	667500	5832500

För varje miljon kronor som de totala lönerna i företaget ökar så måste också ägarens lön öka med 50000 kronor upp till "taket" på 8010000 kronor för att han skall kunna tillgodogöra sig maximal utdelning. Eftersom det rör sig om företagets totala löner ingår även ägarens lön i den summan.

Eftersom den person som skall uppfylla löneuttagskravet inte behöver vara ägare till några aktier i företaget, står det fritt att låta vem som helst i närstående kretsen som arbetar i företaget uppfylla kravet. Det måste inte heller vara samma person som alltid tar ut den högre lönen utan det kan variera från år till år. Den som skall uppfylla löneuttagskravet kan till exempel väljas ut med tanke på om några sociala förmåner skall komma att utnyttjas inom en snar framtid av någon i familjen såsom ersättning från föräldraförsäkring eller pension.

7 Slutsater och reflektioner

7.1 Har de olika syftena med reformeringen uppnåtts?

Enligt propositionen 2005/06:40 syftar reformeringen av 3:12-reglerna till bland annat att förbättra regelverkets effekter på risktagande i näringslivet. Reglernas preventiva funktion mot skattemässig inkomstomvandling skall samtidigt bibehållas så att sådan omvandling motverkas. Utöver detta skall reglerna vara neutrala i den mening att beskattning på ersättning för utfört arbete och investerat kapital skall vara densamma oavsett om det sker i det egna företaget eller på den öppna marknaden. Ytterligare ett syfte med reformerna är att reglerna skall bli enklare.⁵³

7.1.1 Risktagandet i näringslivet

Risktagandet i näringslivet beskrivs i propositionen som den osäkerhet som råder om de framtida utfallen av en investering. När det tas beslut om en investering råder det i regel en osäkerhet om vilken avkastning investeringen i slutändan kommer att ge. Även om investeraren inte vet vilken avkastning den planerade investeringen kommer att ge är det emellertid ändå viktigt att han är medveten om hurdan beskattningen blir oavsett om utfallet på investeringen är positivt eller negativt.

Ett exempel på vad som kan vara ett risktagande för ett fåmansföretag är anställning av personal eftersom man på förhand inte kan vara säker på hur lönsam och produktiv arbetstagaren kommer att bli i förhållande till de resurser som lagts ner på att finna och utbilda honom. Eftersom den totala lönesumman i företaget får räknas till löneunderlaget innebär det att den kapitalbeskattade summan som kan delas ut till företagets ägare ökar om fler personer anställs i företaget.

Syftet att förbättra regelverkets effekter på risktagande får genom reformen anses ha uppfyllts för fåmansföretag som har möjlighet att anställa mer personal. Det har dock inte skett någon lindring av det risktagande som andra typer av investeringar kan medföra vilket innebär att inte alla fåmansföretag har åtnjutit någon lättnad genom de nya reglerna.

⁵³ Prop. 2005/06:40 s. 38.

7.1.2 Reglernas preventiva funktion

3:12-reglernas preventiva funktion är att de skall hindra att tjänsteinkomst omvandlas till kapitalinkomst med lägre beskattning. Syftet att motverka skattemässig inkomstomvandling uppfylls genom att det lönebaserade utrymmet har getts större betydelse när gränsbeloppet skall beräknas.

Det huvudsakliga tillämpningsområdet för 3:12-reglerna är mindre fåmansföretag där delägaren inte tar ut någon högre tjänstebeskattad lön. I ett mindre fåmansföretag är det mer intressant för en delägare att hans inkomst blir beskattad i inkomstslaget kapital än vad det är för en delägare i ett större fåmansföretag med många anställda. Ju fler anställda ett företag har desto mindre kan företagets inkomster hänföras till delägarens egna arbetsinsatser. Ett fåmansföretag med stora lönesummor där delägaren tar ut en marknadsmässig företagsledarlön kan i princip ge ut hur stora kapitalbeskattade utdelningar som helst och är därmed i praktiken undantaget från 3:12-reglerna.

Den nya löneunderlagsregeln påverkar som tidigare sagts främst större fåmansföretag med ett stort antal anställda. 3:12-reglernas preventiva funktion anses inte behövas mot denna typ av företag eftersom resonemanget lyder att ju fler anställda ett företag har desto mindre risk föreligger det för otillbörlig inkomstomvandling.

För mindre fåmansföretag som har ett fåtal eller inga anställda blir det i de flesta fall inte aktuellt att använda sig av lönesummeregeln för att räkna ut löneunderlaget. Eftersom den del av ett sådant företags utdelningar som överstiger schablonbeloppet skall beskattas i inkomstslaget tjänst bibehålls den preventiva funktionen för delägare av mindre fåmansföretag.

Löneunderlagsregeln leder alltså inte till att preventionen mot inkomstomvandling ökar. För större företag existerar ingen preventiv funktion och för mindre företag bevaras den. Syftet att bibehålla reglernas preventiva funktion mot skattemässig inkomstomvandling uppfylls således med de nya reglerna.

Bestämmelsen om att endast kontant utbetalda löner får räknas in i löneunderlaget kan leda till att reglernas preventiva funktion ökar. Huvudargumentet i propositionen för att förmåner inte skall få räknas med i löneunderlaget är att det finns en rädsla för långdragna värderingsprocesser. Om det är svårt att värdera en förmån är den inte heller lämplig att ligga till grund för hur stor lågbeskattad utdelning som skall få delas ut. Om en förmån tas bort och i stället ersätts med kontant utbetald lön så sker det inget undandragande av beskattning. Förmåner som inte längre får räknas med kan behövas ersättas med kontanta löner för att löneunderlagskravet skall kunna uppnås. Behovet av att öka löneunderlaget kan i sin tur leda till att företaget antingen behöver anställa fler medarbetare eller höja de redan befintliga anställdas löner. Oavsett vilket alternativ som väljs blir följden att en större del av företagets utbetalda löner blir tjänstebeskattade.

7.1.3 Reglernas neutralitet

3:12-reglernas neutralitet skall bestå i att ersättning för utfört arbete och investerat kapital skall beskattas lika oavsett om det sker i det egna företaget eller på den öppna marknaden. Beskattningen skall påverka ett företags ekonomiska beslut i så liten omfattning som möjligt. I propositionen uttrycker dock regeringen att det kan vara motiverat att frångå neutraliteten för att fåmansföretagsägarna skall anse skattereglerna vara legitima.

Att inte längre låta förmåner ingå i löneunderlaget är ett exempel på när lagstiftaren frångått sin strävan att upprätthålla neutralitet. Om företaget väljer att premiera sina anställda med förmåner istället för lön så får det konsekvenser i form av ett mindre löneunderlag och därmed också mindre kapitalbeskattade utdelningar.

7.1.4 Förenklingar

Ett av syftena med reformeringarna av 3:12-reglerna är att göra de tidigare ganska komplicerade reglerna enklare att tillämpa. 3:12-regler som är enklare att tillämpa skall medföra att den administrativa bördan minskar för både Skatteverket och de skatteskyldiga.⁵⁴ En berättigad och intressant fråga att ställa så här i efterhand är vilka förenklingar som har uppnåtts och vad de i så fall har medfört.

Den mest omfattande förenkling som införts med de nya reglerna är att det finns ett schablonbelopp för utdelning som kan utnyttjas av dem som inte når upp till löneuttagskravet. Några uträkningar behöver inte göras eftersom beloppet är givet på förhand. Införandet av schablonregeln har medfört att det blivit möjligt för mindre fåmansföretag att ta ut lägre beskattade utdelningar utan att det ställs några krav på löneuttag. Att det sen finns ett schablonbelopp som bestämmer hur mycket som får delas ut gör ju det enkelt för denna kategori fåmansföretag. Eftersom många av de mindre fåmansföretagen tidigare inte kunde ta ut några lågbeskattade utdelningar rör det sig enligt min mening snarare om en förändring (visserligen till det bättre) av reglerna än om en förenkling av dem.

Det har blivit enklare att räkna ut löneunderlaget eftersom alla kontanta löner i företaget skall räknas med inklusive delägarnas egna löner. I och med införandet av de nya 3:12-reglerna så får förmåner inte längre räknas in i löneunderlaget. Att det enbart är kontant utbetalda löner som skall räknas med medför att det inte behöver bli några tvister med exempelvis Skatteverket om hur olika förmåner skall värderas. Beräkningen av löneunderlaget har ytterliggare förenklats genom att man numera inte längre behöver räkna bort 10 inkomstbasbelopp från lönesumman i företaget innan

⁵⁴ Prop. 2005/06:40 s. 80.

gränsbeloppet skall beräknas. Löneunderlaget är alltså företags hela kontanta lönesumma utan några avdrag eller tillägg.

Genom upphävandet av 43 kap. IL upphävdes även lätttnadsreglerna vilka gjorde det möjligt att ta ut utdelningar skattefritt. Kombinationen av 3:12-reglerna och lätttnadsreglerna innebar en komplikation för den skattskyldige eftersom han tvingades göra en uträkning av vad som skulle utgöra det utdelningsbara beloppet och vad som var lätttnadsbelopp. Regeringen uttryckte i förarbetena att behovet av ett enklare regelverk var ett viktigt argument som talade för avskaffandet av lätttnadsreglerna.⁵⁵

De förenklingar som genomförts har i huvudsak gjort reglerna enklare att tillämpa för den som är delägare i ett mindre fåmansföretag. Förenklingen består främst i möjligheten att använda schablonregeln för uträkning av gränsbeloppet, det vill säga ingen uträkning behöver ske alls. För ägare av större fåmansföretag har syftet att förenkla reglerna inte uppfyllts i samma utsträckning eftersom förändringarna inte inneburit några lika omfattande förenklingar.

Syftet att förenkla reglerna har således delvis uppnåtts även om resultatet kanske inte blev så omfattande som det från början var tänkt.⁵⁶

7.2 3:12-reglernas framtid?

3:12-reglerna har under hela sin existens kritiserats för att de är krångliga att förstå och för att de diskriminerar delägare i fåmansföretag framför andra aktieägare. Det går åt en hel del av delägarnas tid att sätta sig in i reglerna och försöka skatteplanera utifrån dem. Om ett skattesystem är uppbyggt på ett sådant sätt att folk har svårt att förstå det eller rent av anser det vara orättvist är det svårt att skapa legitimitet för det.

En delägare i ett fåmansföretag diskrimineras eftersom han likställs med en som är anställd i företaget. Den som är anställd i ett företag i vilket han inte äger andelar har inte satsat något kapital i verksamheten vilket ägaren gjort. Om kapitalet i ett fåmansföretag går förlorat drabbas ägaren hårdare än den som är anställd. Om något liknande skulle ske i ett publikt aktiebolag så förlorar aktieägarna sin ekonomiska insats. I ett fåmansföretag innebär det att hela verksamheten och därmed i regel ägarens och kanske även hans familjemedlemmars försörjningsmöjligheter går förlorade. I ett publikt aktiebolag åtnjuter aktieägarna ett begränsat ansvar om bolaget skulle komma på obestånd vilket ägaren av ett fåmansföretag i regel inte gör eftersom det kan tänkas att han ofta tvingas lämna personlig borgen för de

⁵⁵ Prop. 2005/06:40 s. 65.

⁵⁶ Sven-Olof Lodin skriver i sin artikel i Skattenytt: *Det nya 3:12-förslaget och dess motiv* att 3:12-utredningen hade som målsättning att åstadkomma så stora förenklingar som möjligt men att man tyvärr inte kom så långt i arbetet som man från början önskade.

skulder som företaget tar upp. Utöver de rent ekonomiska betänkligheterna så skiljer sig även de moraliska betänkligheterna åt för aktieägare i publika företag jämfört med fåmansföretagsägare eftersom det ofta finns starka band mellan honom och de som är anställda i företaget. På grundval av dessa argument vore det kanske bättre att en fåmansföretagare kompenseras för de större risker som hans ägande medför genom att han skattemässigt jämförs med en aktieägare istället för en anställd.

Att jämföra en fåmansföretagare med en aktieägare i ett publikt aktiebolag skulle medföra att han beskattades i inkomstslaget kapital efter eget önskemål. En fåmansföretagare skulle därmed kunna kompenseras för den ökade risk som hans ägande innebär. Det skulle i så fall stå fåmansföretagaren fritt att själv avgöra hur mycket av de sociala förmånerna han skulle vara berättigad till genom att han själv kunde bestämma hur stor hans tjänstebesattade inkomst skulle vara. Detta problem skulle kunna lösas helt genom att den progressiva beskattningen avskaffades och den högsta möjliga marginalskatten hamnade på samma nivå som kapitalbeskattningen. Att införa en sådan så kallad platt skatt skulle automatiskt leda till att 3:12-reglerna avskaffades helt och hållet.

Mats Tjernberg skriver i sin artikel *3:12 vid vägs ände* att i det stora perspektivet skulle mycket vara vunnet, och inte så mycket förlorat om 3:12-reglerna rätt och slätt avskaffades även inom ramen för det dualistiska skattesystemet. Tjernbergs åsikt är att man nog har kommit så långt man kan med utformningen av reglerna. Argumenten som Tjernberg för fram för ett avskaffande av reglerna är att Sverige behöver ett skattesystem som kan förhålla sig till de massiva europeiska och globala flöden av resurser och kapital som alltmer möjliggörs på marknaden.

Eftersom skatter och avgifter fungerar som konkurrensmedel på den internationella ekonomiska marknaden är det inte logiskt att Sverige skall ha ett skattesystem som får fåmansföretagsägare att känna sig diskriminerade. Vi behöver inte åka längre bort än tvärs över Östersjön för att komma till vårt grannland Estland som numera är medlem i Europeiska Unionen och som sedan år 1994 tillämpar ett system med platt skatt med en skattesats på 24 procent.

Lösningen på problemen med 3:12-reglerna kan eventuellt vara platt skatt vilket i så fall skulle innebära att alla inkomster beskattas proportionellt lika. Platt skatt innebär kortfattat att alla inkomster oavsett inkomstslag beskattas med samma skattesats. Kritiken om att platt skatt främst gynnar höginkomsttagare bemöts med att de som har högre inkomst fortfarande kommer att betala mer i skatt eftersom deras inkomster är högre. Samtidigt som platt skatt är ett rättvist system är det också enkelt att förstå. Just svårigheten att förstå 3:12-reglerna har ju ansetts vara problematiskt. Problemen med skatteplanering och rent undandragande från beskattning skulle troligtvis minska avsevärt med platt skatt.

Även om platt skatt kan framstå som ett alternativ till 3:12-reglerna så har jag med detta inte sagt att jag anser platt skatt vara den bästa lösningen. Jag är dock av den åsikten att systemet kan vara värt att ta i beaktning.

Bilaga A

57 kap. II: Utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utdelningar, räntor, andra inkomster samt kapitalvinster på tillgångar och förpliktelser i eller avseende fåmansföretag och tidigare fåmansföretag.

Av 7-7 b §§ framgår att bestämmelserna i vissa fall även gäller andelar, optioner och förpliktelser i andra företag än fåmansföretag. Lag (2006:1422).

Huvudregler

2 § Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar skall hos fysiska personer i den omfattning som anges i 20-22 §§ tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Vid tillämpning av detta kapitel likställs med andelar andra delägarätter i eller avseende företag och med utdelning ränta och annan inkomst på grund av innehav av sådana tillgångar. Vinstandelsbevis, kapitalandelsbevis och konvertibler skall behandlas som delägarätter oavsett i vilken valuta de getts ut. Med andelar likställs även förpliktelser avseende optioner som avses i 44 kap. 31 § andra stycket. Lag (2005:1136).

Definitioner av kvalificerade andelar

3 § Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag gäller vid tillämpning av detta kapitel, utöver vad som sägs i 56 kap. 2-5 §§, följande.

Om flera delägare själva eller genom någon närstående är eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, skall de anses som en

enda delägare. Lag (2005:1136).

4 § Med kvalificerad andel avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget eller i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet, eller

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte skall anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, skall villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Om ägaren till en kvalificerad andel dör, skall andelen anses kvalificerad även hos dödsboet. Delägare i dödsboet likställs då med närstående. Lag (2005:1136).

5 § Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, skall en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen skall förhållandena under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag avses här det företag i vilket delägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning under den tid som anges i första stycket.

Ett företag skall anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,
2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller
3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 4 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen. Lag (2005:1136).

6 § Upphör ett företag att vara fåmansföretag, skall en andel anses kvalificerad under fem beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående

1. ägde andelen när företaget upphörde att vara fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller
2. har förvärvat andelen med stöd av en sådan andel som avses i 1.

Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom, skall den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen skulle ha varit kvalificerad om han fortfarande innehaft den. Lag (2005:1136).§

7 § Om en kvalificerad andel avyttras genom ett andelsbyte, skall mottagna andelar anses kvalificerade hos andelsägaren. En andel som har mottagits vid en partiell fission anses kvalificerad om mottagaren omedelbart före den partiella fissionen ägt en kvalificerad andel i det överlåtandeföretaget.

Om mottagaren vid en partiell fission även innehar andelar i det överlåtande företaget som inte är kvalificerade, skall samma andel av mottagna andelar vara kvalificerade som mottagarens andel kvalificerade andelar i det överlåtande företaget utgör av mottagarens samtliga andelar i detta.

Om optioner och förpliktelser som avses i 2 § andra stycket avser andelar som är kvalificerade enligt 7, 7 a eller 7 b §, skall optionerna och förpliktelserna anses kvalificerade. Lag (2006:1422).

7 a § Om en sådan mottagen andel som avses i 7 § direkt eller genom ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag avyttras till ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som mottagaren direkt eller indirekt äger andel i, skall mottagarens andelar i det fåmansföretag som direkt eller indirekt förvärvat andelarna anses kvalificerade. Lag (2006:1422).

7 b § Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, skall den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel skall också anses kvalificerad om den förvärvats med stöd av en sådan kvalificerad andel.

Det som sägs om en mottagen andel i 7 a § tillämpas även på en andel som anses kvalificerad enligt första stycket. Vad som sägs om mottagaren i 7 a § gäller i dessa fall den som erhållit andelen genom arv, testamente, gåva eller bodelning.

Det som sägs i första stycket om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § tillämpas också på en andel som blivit kvalificerad enligt första stycket. Lag (2006:1422).

7 c § Om det vid en sådan avyttring som avses i 7 a § finns ett sådant tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § andra stycket eller 48 a kap. 8 b § första stycket och som hör till andelarna i det avyttrade företaget, skall det minskas med utdelning som tagits upp i inkomstslaget tjänst och fördelas på mottagarens andelar i det fåmansföretag som direkt eller indirekt förvärvat andelarna.

Om det finns ett sådant tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § tredje stycket eller 48 a kap. 8 b § andra stycket, skall det minskas med kapitalvinst som tagits upp i inkomstslaget tjänst och fördelas på mottagarens andelar i fåmansföretaget. Lag (2006:1422).

Definitioner för utdelning och kapitalvinst

Statslåneränta

8 § Med statslåneränta avses i detta kapitel statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret. Lag (2005:1136).

Inkomstbasbelopp

9 § Med inkomstbasbelopp avses detsamma som i 1 kap. 6 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension för året före beskattningsåret. Lag (2005:1136).

Gränsbelopp

10 § Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av

1. årets gränsbelopp, och
2. sparad utdelningsutrymme uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket skall det sparade utdelningsutrymmet i stället räknas upp med statslåneräntan ökad med en procentenhet. Lag (2005:1136).

10 a § Efter ett andelsbyte beräknas gränsbelopp under beskattningsåret för en mottagen andel som om andelen var en andel i det avyttrade företaget. Lag (2006:1422).

Årets gränsbelopp

11 § Årets gränsbelopp är

1. ett belopp som motsvarar två inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, eller
2. summan av

- underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter, och

- för andelar i fåmansföretag eller företag som avses i 6 § lönebaserat utrymme enligt 16-19 §§.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket skall statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet. Bestämmelserna i första stycket 1 och i 16-19 §§ gäller inte för sådana tillgångar.

Årets gränsbelopp tillgodoräknas den som äger en andel vid utdelningstillfället eller, om utdelning inte sker, den som äger andelen vid utgången av året. Om flera utdelningar sker under året på samma andel, skall årets gränsbelopp tillgodoräknas den som äger andelen vid första utdelningstillfället. Bestämmelserna i 16-19 §§ tillämpas bara för andelar som ägdes vid årets ingång. Lag (2006:1344).

11 a § Efter en partiell fission skall årets gränsbelopp för det beskattningsår då den partiella fissionen genomförs anses vara noll kronor för en mottagen andel i det övertagande företaget. Lag (2006:1422).

Underlag för årets gränsbelopp

12 § Underlaget för årets gränsbelopp är

1. det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid tidpunkten för utdelningen, eller
2. om utdelning inte lämnats under beskattningsåret, det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid beskattningsårets utgång.

Vid beräkning av omkostnadsbeloppet tillämpas 25-35 §§. Detta gäller dock inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket. Lag (2005:1136).

12 a § Omkostnadsbelopp beräknat enligt 25 och 26 §§ för en andel i det avyttrade företaget vid ett andelsbyte fördelas på de mottagna andelarna.

Omkostnadsbelopp beräknat enligt 25 och 26 §§ för en andel i det överlåtande företaget vid en partiell fission fördelas på de mottagna andelarna och andelarna i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a §. Lag (2006:1422).

Sparat utdelningsutrymme

13 § Om utdelningen understiger gränsbeloppet, skall skillnaden (sparat utdelningsutrymme) föras vidare till nästa beskattningsår. Sparat utdelningsutrymme utgör dock gränsbelopp enligt 20 § om ytterligare utdelning sker under beskattningsåret. Sparat utdelningsutrymme utgör gränsbelopp enligt 20 § om utdelning sker på en mottagen andel under det beskattningsår då en partiell fission genomförs. Sparat utdelningsutrymme som beräknats vid utdelning under beskattningsåret skall också utnyttjas vid kapitalvinstberäkning enligt 21 §.

Lämnar företaget inte någon utdelning, skall hela gränsbeloppet beräknat vid beskattningsårets utgång föras vidare. Sparat utdelningsutrymme skall föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

Om en andel avyttras utan att utdelning har skett under året, skall det sparade utdelningsutrymmet räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Detta gäller inte om andelen mottagits vid en partiell fission under beskattningsåret. Sparat utdelningsutrymme för tillgångar som avses i 2 § andra stycket skall i stället räknas upp med statslåneräntan ökad med en procentenhet. Lag (2006:1422).

14 § Om en kvalificerad andel övergår till en ny ägare genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, tar förvärvaren över den tidigare ägarens sparade utdelningsutrymme. Lag (2005:1136).

15 § Om kvalificerade andelar avyttras genom ett andelsbyte, skall sparat utdelningsutrymme fördelas på de mottagna andelarna.

Om det vid en partiell fission finns sparat utdelningsutrymme enligt 13 § som hör till en andel i det överlåtande företaget, skall detta utrymme fördelas mellan de mottagna andelarna och andelen i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a §.

Om andelar som är kvalificerade enligt 7, 7 a eller 7 b § avyttras till ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som säljaren direkt eller indirekt äger andel i, skall sparade utdelningsutrymme fördelas på säljarens andelar i fåmansföretaget som förvärvat andelarna direkt eller indirekt. Lag (2006:1422).

Lönebaserat utrymme

16 § Det lönebaserade utrymmet är

- 25 procent av löneunderlaget enligt 17 och 18 §§, och
- 25 procent av det löneunderlag som överstiger ett belopp som motsvarar 60 inkomstbasbelopp.

Det lönebaserade utrymmet fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Lag (2006:1344).

17 § Löneunderlaget skall beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagaren skall tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

- kostnadsersättning, eller
- belopp som skall tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, skall så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget. Om ett dotterföretag har ägts under del av det år som löneunderlaget avser, skall bara ersättning som betalats ut under denna tid

räknas med. Lag (2006:1344).

18 § Vid beräkningen av löneunderlaget skall ersättningar som täcks av statliga bidrag för lönekostnader inte räknas med. Lag (2005:1136).

19 § Lönebaserat utrymme skall beräknas bara om andelsägaren eller någon närstående under året före beskattningsåret fått sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket från företaget och dess dotterföretag med ett belopp som sammanlagt inte understiger det lägsta av

- sex inkomstbasbelopp med tillägg för fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och i dess dotterföretag, och

- femton inkomstbasbelopp. Lag (2005:1136).

Utdelning

20 § Utdelning på en kvalificerad andel skall tas upp i inkomstslaget tjänst till den del den överstiger gränsbeloppet. Utdelning upp till gränsbeloppet skall tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital. Lag (2005:1136).

Utdelning efter andelsbyte eller partiell fission

20 a § Vid en partiell fission skall vid tillämpning av detta kapitel utdelning i form av andelar i det övertagande företaget, som enligt 42 kap. 16 b § inte skall tas upp, värderas till noll kronor. Lag (2006:1422).

20 b § Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten skall inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter skall andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket skall utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det

hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen. Lag (2006:1422).

20 c § Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission skall inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter skall andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket skall utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen. Lag (2006:1422).

Kapitalvinst

21 § Kapitalvinst på en kvalificerad andel till den del den överstiger det sparade utdelningsutrymmet skall tas upp i inkomstslaget tjänst. Kapitalvinst som motsvarar det sparade utdelningsutrymmet skall tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.

Om kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 överstiger sparade utdelningsutrymme, skall den överskjutande delen upp till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan omkostnadsbeloppet beräknat enligt 25-35 §§ och omkostnadsbeloppet beräknat enligt 44 kap. 14 § i sin helhet tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i inkomstslaget tjänst. Lag (2005:1136).

22 § En kapitalvinst skall inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående under avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension som gällde för avyttringsåret.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp en kapitalvinst, skall även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av kapitalvinsten motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige. Lag (2005:1136).

23 § Bestämmelserna i 21 och 22 §§ gäller inte om kapitalvinsten på grund av andelsavyttringen skall tas upp som överskott av passiv näringsverksamhet enligt 49 a kap. Lag (2005:1136).

23 a § Övergår äganderätten till en andel som är kvalificerad enligt 7, 7 a eller 7 b § genom gåva eller testamente till en juridisk person eller ett svenskt handelsbolag, skall andelen anses avyttrad för en ersättning som motsvarar marknadsvärdet. Lag (2006:1422).

Kapitalvinst efter andelsbyte eller partiell fission

24 § Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, skall den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten skall inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket skall utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

Bestämmelser om fördelning mellan inkomstlagen tjänst och kapital av ersättning i pengar vid andelsbyten finns i 48 a kap. 9 §. Lag (2006:1422).

24 a § Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, skall den del av kapitalvinsten som tas upp i

inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission skall inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket skall utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen. Lag (2006:1422).

Andelar förvärvade före år 1990

25 § Anskaffningsutgiften för andelar som har förvärvats före år 1990 skall vid beräkning av omkostnadsbeloppet enligt 12 § räknas upp med hänsyn till förändringarna i det allmänna prisläget från och med förvärvsåret, dock tidigast från och med år 1970, till och med år 1989. Motsvarande gäller för ovillkorliga kapitaltillskott som gjorts före år 1990.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om omkostnadsbeloppet beräknas med tillämpning av 26 §. Lag (2005:1136).

Andelar förvärvade före år 1992

Beräkning av omkostnadsbeloppet

26 § Som anskaffningsutgift för andelar som har förvärvats före år 1992 får vid beräkning av omkostnadsbeloppet enligt 12 § tas upp det justerade kapitalunderlaget i företaget enligt 27-35 §§ fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Hänsyn får inte tas till ovillkorliga kapitaltillskott som gjorts före utgången av det beskattningsår som avses i 27 §.

Som förutsättning för tillämpning av första stycket gäller att denna beräkning används för samtliga andelar i företaget som andelsägaren förvärvat före år 1992.

Bestämmelserna i första stycket gäller bara i fråga om andelar i juridiska personer som hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2005:1136).

Beräkning av kapitalunderlaget

27 § Kapitalunderlaget är skillnaden mellan värdet på tillgångarna och skulderna i företaget vid utgången av det beskattningsår för vilket taxering skedde år 1993. Om företaget inte taxerades då, är kapitalunderlaget motsvarande skillnad det beskattningsår för vilket taxering skedde år 1992. Lag (2005:1136).

28 § Tillgångarna skall tas upp till det skattemässiga värdet, om inte annat följer av andra stycket eller av 29 eller 30 §.

Sådana andelar i svenska handelsbolag som är kapitaltillgångar tas upp till den justerade anskaffningsutgiften enligt 50 kap. Lag (2005:1136).

29 § Andelar i andra dotterföretag än handelsbolag skall tas upp till ett värde som motsvarar kapitalunderlaget i dotterföretaget. Om dotterföretaget inte var helägt, skall så stor del av detta värde tas upp som motsvarar moderföretagets andel av antalet andelar i dotterföretaget.

Bestämmelserna i första stycket gäller bara i fråga om andel i dotterföretag som hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2005:1136).

30 § Fastigheter i Sverige och i andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som var kapitaltillgångar och som har förvärvats före utgången av år 1990 får i stället anses förvärvade den 1 januari 1991. I sådant fall skall hänsyn inte tas till utgifter och avdrag före år 1991, utöver vad som anges i andra stycket.

Vid tillämpning av första stycket skall anskaffningsutgiften för en fastighet i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet anses motsvara 75 procent av fastighetens marknadsvärde vid utgången av år 1989. För en fastighet i Sverige skall anskaffningsutgiften anses motsvara den i det följande angivna delen av fastighetens taxeringsvärde för år 1991 minskad med värdeminskningssavdrag vid 1982-1991 års taxeringar, till den

del avdraget per år uppgått till minst 10 procent av denna del av taxeringsvärdet. Den del av taxeringsvärdet som skall användas är för

1. småhusenheter 70 procent,
2. hyreshusenheter 60 procent,
3. industrienheter 75 procent, och
4. lantbruksenheter 100 procent.

Om marknadsvärdet på byggnader, mark och markanläggningar som anses förvärvade den 1 januari 1991 vid beskattningsårets utgång understeg 75 procent av anskaffningsutgiften enligt andra stycket, skall denna utgift justeras i skälig mån.

Det som sägs om värdeminskningsskatt gällande avdrag gäller också liknande avdrag, såsom skogsavdrag och avdrag för substansminskning samt sådana belopp med vilka ersättningsfonder och liknande fonder tagits i anspråk. Lag (2005:1136).

31 § Som skuld räknas 28 procent av

1. en avsättning till skatteutjämningsreserv enligt den upphävda lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv,
2. sådant uppskovsbelopp som avses i den upphävda lagen (1990:655) om återföring av obeskattade reserver till den del det vid beskattningsårets utgång inte hade återförts, och
3. avsättningar till ersättningsfonder och liknande fonder.

Avsättningar för framtida utgifter räknas som skuld till den del avdrag gjordes vid beskattningen. Lag (2005:1136).

Justering av kapitalunderlaget

32 § Om företaget gjorde avsättning till skatteutjämningsreserv vid 1994 års taxering, får 28 procent av det belopp som enligt lagen (1993:1540) om

återföring av skatteutjämningsreserv minst skall återföras vid 1995-2002 års taxeringar tas upp som skuld i stället för vad som anges i 31 § första stycket 1. Om avdraget för avsättning är lägre än det avdrag som avses i den bestämmelsen, skall kapitalunderlaget minskas med 28 procent av skillnaden. Lag (2005:1136).

33 § Kapitalunderlaget skall minskas med vinstutdelning som lämnats för det räkenskapsår för vilket taxering skedde år 1993 eller, om företaget inte taxerades då, det räkenskapsår för vilket taxering skedde år 1992. Lag (2005:1136).

34 § Vinstutdelning som lämnas för senare räkenskapsår än som avses i 33 § skall minska kapitalunderlaget till den del utdelat belopp överstiger nettovinsten enligt fastställd balansräkning eller, i förekommande fall, fastställd koncernbalansräkning.

Kapitalunderlaget i ett aktiebolag skall minskas med belopp som motsvarar utbetalningar från bolaget som gjorts i samband med minskning av aktiekapitalet eller reservfonden, om utbetalningen skett efter utgången av det räkenskapsår då underlaget beräknades.

Kapitalunderlaget i en ekonomisk förening skall minskas med belopp som motsvarar utbetalningar enligt 10 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar vid nedsättning av medlemsinsatsernas belopp eller enligt 4 kap. 3 § samma lag vid återbetalning av överskjutande medlemsinsatser. Detta gäller bara om utbetalningen har gjorts efter utgången av det räkenskapsår då underlaget beräknades. Lag (2005:1136).

35 § När kapitalunderlaget justeras på grund av utdelningar och andra utbetalningar som avses i 34 §, tillämpas det nya kapitalunderlaget för utdelningar som görs och kapitalvinster som uppkommer efter den utbetalning som medfört justeringen. Lag (2005:1136).

Skatteberäkning inom familjen

36 § Om andelsägarens make i betydande omfattning är eller under någon del av den senaste femårsperioden har varit verksam i ett fåmansföretag som avses i 4 §, gäller följande. Understiger andelsägarens beskattningsbara förvärvsinkomst, bortsett från vad som enligt detta kapitel skall tas upp i

inkomstslaget tjänst (tjänsteintäkten), makens beskattningsbara förvärvsinkomst, skall skatten på tjänsteintäkten beräknas enligt 65 kap. 5 § som om andelsägarens beskattningsbara förvärvsinkomst, bortsett från tjänsteintäkten, motsvarade makens beskattningsbara förvärvsinkomst.

Det som sägs om make i första stycket skall, om andelsägaren fyller högst 18 år under beskattningsåret, i stället avse dennes föräldrar.

Som makar anses vid tillämpning av denna paragraf de som skall behandlas som makar under större delen av beskattningsåret. Lag (2005:1136).

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Lodin Sven-Olof, Lindencrona Gustaf, Melz Peter, Silfverberg Christer, *Inkomstskatt: en läro- och handbok i skatterätt*, upplaga 10, Studentlitteratur, Lund 2005.

Rydin Urban, *Beskattning av ägare till fåmansföretag*, Norstedts juridik, Stockholm 2006

Sandström Kjell, Svensson Ulf, *Fåmansföretag – skatteregler och skatteplanering*, femte upplagan, Björn Lundéns information, Näsviken 2005.

Tjernberg Mats, *Beskattning av fåmansföretag*, sjätte upplagan, Thomson fakta, Stockholm 2006

Tjernberg Mats, *Fåmansaktiebolag : en skatterättslig studie av alternativen särreglering och allmän reglering för beskattning av fåmansaktiebolag och dess ägare m.fl.*, Iustus förlag, Uppsala 1999.

Artiklar

Andersson Kent, *Reformerade beskattningsregler för ägare i onoterade företag och fåmansföretag*, Svensk skattetidning nr 8 2005.

Andersson Krister, *Nya 3:12-regler i ett nordiskt perspektiv*, Svensk skattetidning nr 8 2005.

Burmeister Jari, *Nya 3:12-regler*, Skattenytt nr 1-2 2006.

Lodin Sven-Olof, *3:12-reglerna och företagsförsäljningar*, Skattenytt 2006 sid. 240-249.

Lodin Sven-Olof, *Det nya 3:12-förslaget och dess motiv*, Skattenytt 417-433.

Ström Göran, *Reformerade 3:12-regler*, Svensk skattetidning nr 2 2005.

Svensson Bo, Tjernberg Mats, *3:12-reglerna för fåmansföretag ändras*, Balans nr 11 2005.

Svensson Bo, Tjernberg Mats, *Nya 3:12-regler – igen*, Balans nr 2 2007.

Tjernberg Mats, 3:12 vid vägs ände?, Skattenytt 2005 sid. 545-547.

Offentligt tryck

Proposition 1989/90:110 Reformerad inkomst- och företagsbeskattning.

Proposition 1999/2000:15 Slopade stoppregler

Proposition 2005/06:40 Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag.

Proposition 2006/07:1 Budgetpropositionen för 2007.

SOU 1975:54 Fåmansbolag.

SOU 2002:52 Beskattning av fåmansföretagare.

Edin Per-Olof, Hansson Ingemar, Lodin Sven-Olof *Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention och legitimitet.*

Material från Skatteverket

RSV 2002:29

SKV 292 Utgåva 14

Internet

www.regeringen.se

www.riksdagen.se

<http://www.skatteverket.se>

www.sweden.gov.se

Rättsfallsförteckning

RÅ 1979 Aa 240
RÅ 1993 ref. 99
RÅ 1999 ref. 28
RÅ 2001 ref 37 I och II
RÅ 2002 not 110
RÅ 2005 ref. 3